

Barns perspektiv på en meningsfull daghemsverksamhet

– En kvalitativ studie

Michaela Liljeblad

EXAMENSARBETE	
Arcada	
Utbildningsprogram:	Det sociala området
Identifikationsnummer:	
Författare:	Michaela Liljeblad
Arbetets namn:	Barns perspektiv på en meningsfull daghemsverksamhet
Handledare (Arcada):	Carina Kiukas
Uppdragsgivare:	Stiftelsen Sedmigradsky
<p>Sammandrag:</p> <p>Mitt examensarbete handlar om barns perspektiv på meningsfull daghemsverksamhet. Detta arbete har även ett stort fokus på barns delaktighet samt barns inflytande på daghem eftersom det är svårt att skapa en meningsfull daghemsverksamhet ur barns perspektiv ifall barn inte får vara delaktiga och ha inflytande på sina daghem. I min teoretiska referensram beskriver jag mina centrala begrepp: barns perspektiv, meningsfullhet, delaktighet, inflytande och den pedagogiska verksamheten på daghem. Mina frågeställningar är; Hur ser en meningsfull daghemsverksamhet ut ur barns perspektiv? På vilket sätt får barn vara delaktiga och ha inflytande på sina daghem? För att få svar på mina frågeställningar har jag använt intervju som metod. Jag intervjuade sammanlagt 10 barn vid ålder 3- 6 på daghemmet Marias Asyl. Jag gjorde en innehållsanalys vid bearbetningen av data jag fått från intervjuerna. I mitt resultat kom det fram att barnen ansåg att lek och goda kamratrelationer var meningsfullt, även att pyssla, rita, sjunga och röra på sig. Vid forskningsfrågan gällande barns delaktighet och inflytande på daghemmet, upplevde de flesta barn att de i viss mån kunde vara delaktiga och göra beslut i leken. Annars upplevde barnen att det var pedagogerna som fattade alla beslut och att barnen sällan gjorde något beslut tillsammans med pedagogerna. De flesta barn upplevde att de ibland kunde påverka en situation efter att de sagt sina önskemål och att deras önskemål beaktades.</p>	
Nyckelord:	Meningsfullhet, barns perspektiv, delaktighet, inflytande, pedagogisk verksamhet, Stiftelsen Sedmigradsky
Sidantal:	56
Språk:	Svenska
Datum för godkännande:	

DEGREE THESIS	
Arcada	
DegreeProgramme:	Social services
Identificationnumber:	
Author:	Michaela Liljeblad
Title:	Barns perspektiv på en meningsfull daghemsverksamhet
Supervisor (Arcada):	Carina Kiukas
Commissioned by:	Stiftelsen Sedmigradsky
<p>Abstract:</p> <p>In my thesis I have studied about children's perspective on meaningful kindergarten activities. My thesis also has a great focus on children's participation and children's influence on their kindergarten because it is difficult to create meaningful kindergarten activities from a child's perspective if the children are not allowed to participate and influence. My theoretical framework is based on child's perspective, meaningfulness, participation, influence and the educational activities in the kindergarten. My research questions are; What does a meaningful kindergarten activities look like from a child's perspective? In witch way do the children get to participate and influence on their kindergarten? To get answers to my research questions, I have used interviews as my method. I interviewed a total of 10 children at the age of 3-6 in the kindergarten Marias Asyl. I did a content analysis in the processing of the data I received from the interviews. In my result, the children thought that play and good peer relationships were meaningful, including making crafts, drawing, singing and exercising. When it came to children's participation and influence on the kindergarten the most children experienced that they could be involved and make decisions during play. Otherwise, the children experienced that it was the teachers who made all the decisions and that the children rarely made any decisions together with the teachers. Some of the children felt that they could affect a situation after that they had said their opinion and that their opinion was taken in consideration.</p>	
Keywords:	Meaningfulness, children's perspective, participation, influence, educational activities, Stiftelsen Sedmigradsky
Numberof pages:	56
Language:	Swedish
Date ofacceptance:	

INNEHÅLL

1	INLEDNING	6
1.1	Bakgrund	7
1.2	Syfte och frågeställningar	8
2	TEORETISKA REFERENS RAM	8
2.1	Meningsfullhet	8
2.2	Barns perspektiv	10
2.3	Barns delaktighet och inflytande på daghem	11
2.4	Den pedagogiska verksamheten	14
2.4.1	<i>Mångsidig kompetens</i>	15
2.4.2	<i>Verksamhetskulturen inom daghem</i>	16
2.4.3	<i>De olika lärområdena</i>	18
3	TIDIGARE FORSKNING	20
3.1	Barns perspektiv	20
3.2	Barn och delaktighet på daghem	23
3.3	Barns inflytande på daghem	25
4	METOD	29
4.1	Val av metod	30
4.2	Intervju som metod	31
4.2.1	<i>Att intervjua barn</i>	32
4.3	Innehållsanalys	34
4.4	Etiska aspekter	35
5	RESULTAT	36
5.1	Barnens upplevelser och tankar om daghemmet	36
5.2	Barnens upplevelser om delaktighet och inflytande på daghemmet	38
5.3	Barnens drömdagis	40
6	ANALYS	40
7	DISKUSSION	44
7.1	Metoddiskussion	44
7.2	Resultatdiskussion	47
7.3	Förslag på fortsatt forskning	48
	Källor	49
	Bilaga 1	52

Bilaga 2.....	53
Bilaga 3.....	56

1 INLEDNING

Mitt examensarbete handlar om barns perspektiv på en meningsfull daghemsverksamhet samt om barns delaktighet och inflytande på daghem. Mitt examensarbete är ett beställningsarbete av Stiftelsen Sedmigradsky som består av tre privata daghem i Helsingfors stad och har allt sedan mitten av 1800-talet erbjudit en trygg finlandssvensk dagvårdsmiljö för barn. Stiftelsen Sedmigradsky erbjuder en dagvård av god kvalitet där alla barns individualitet beaktas. (Stiftelsen Sedmigradsky 2016)

Mitt examensarbete ingår i dagvårdsprojekt "Vardagen på daghem som socialt kapital" under delområdet "Meningsfullhet i barnets vardag". Jag valde att begränsa mitt arbete genom att försöka lyfta fram barns perspektiv på en meningsfull daghemsverksamhet. Mitt examensarbete har även en stor fokus på delaktighet och inflytande. Orsaken varför jag valde med begreppet delaktighet i mitt arbete beror på att jag anser att man inte kan skapa en meningsfull daghemsverksamhet ur ett barns perspektiv ifall barn inte får vara delaktiga samt känna sig delaktiga på sina daghem. Jag la även snabbt märke till att begreppet barns perspektiv och delaktighet är starkt beroende av varandra. Bl.a. Pramling Samuelsson och Sheridan (2003 s. 71) skriver att vuxna måste ha förmågan att ta barns perspektiv för att kunna göra barn delaktiga. Först när den vuxna har lyckats fånga barns perspektiv och därmed gjort barnet delaktig känner sig barnet både förstådd och delaktig. (Pramling Samuelsson & Sheridan 2003 s. 71) Delaktighet kan tolkas som att barn får ta del av något som redan är bestämt medan inflytande betyder att barn har en större möjlighet att få vara med och påverka. (Arnér & Tallgen 2006 s. 15) Därför har jag valt att inte enbart skriva om delaktighet utan också om inflytande i mitt examensarbete.

Den form av småbarnspedagogik som ges på daghem är den vanligaste form, som de flesta barn tar del av före läroplikten. (Utbildningsstyrelsen 2016 s. 18) Barn får vara upptill 10 timmar på daghem (Lag om småbarnspedagogik 19.1.1973/36) vilket är största delen av barnens vakna tid, bl.a. därför är det viktigt att barn som deltar i småbarnspedagogiken upplever sin dag på daghemmet som meningsfull var de har möjlighet till delaktighet och inflytande. I grunden för planen för småbarnspedagogik står det även att barnen har rätt till delaktighet, att bli hörda och sedda, tagna i beaktande och förstådda. Barnen har rätt till lek och att lära sig genom leken, att glädjas över lärandet

och bilda en uppfattning, identitet och världen om sig själva utifrån sitt egna perspektiv. (Utbildningsstyrelsen 2016 s. 19)

1.1 Bakgrund

Grunden för planen för småbarnspedagogik är en nationell föreskrift som grundar sig på bl.a. lagen om småbarnspedagogik och FN:s konvention om barnets rättigheter. Denna föreskrift har utfärdats av Utbildningsstyrelsen år 2016. Som uppdrag har grunderna för planen för småbarnspedagogik att styra och stödja hur småbarnspedagogiken ordnas, genomförs och utvecklas samt att småbarnspedagogiken skall bidra med en verksamhet av hög kvalitet. (Utbildningsstyrelsen 2016 s. 8)

Ett barn som deltar i den småbarnspedagogiska verksamheten har rätt till fostran, undervisning och vård. För att detta skall uppfyllas skall en plan för småbarnspedagogik göras upp för varje barn i samarbete mellan vårdnadshavarna och pedagogerna. Planen skall utgå ifrån barnets behov och barnets bästa. I plan skall även barnets åsikt och önskemål kartläggas samt beaktas och det är personalen som har ansvaret för att kartlägga barns perspektiv i planen. Då verksamheten i barngruppen planeras och utvecklas skall de mål som beskrivs i barnens plan beaktas. (Utbildningsstyrelsen 2016 s. 10)

Småbarnspedagogikens uppdrag är att främja barnens uppväxt, utveckling och lärandet. Tjänsterna inom småbarnspedagogiken skall främja jämlikhet och likabehandling mellan barnen samt marginalisering skall förebyggas. Inom småbarnspedagogiken är inkludering viktigt, alla barn skall ha en möjlighet att delta i den gemensamma verksamheten. I verksamheten skall även barnens delaktighet och aktivt deltagande i samhället stärkas. (Utbildningsstyrelsen s. 14- 16)

Grunderna för planen för småbarnspedagogik bygger på en sådan syn där barn lär sig genom att kommunicera med andra människor. Synen på lärande utgår ifrån att barnet är en aktiv aktör och nyfikna till sin natur. Barn lär sig genom att iaktta, observera och ta efter andras beteende genom lek, att få röra på sig, utforska, skapande verksamhet och genom att uttrycka sig själva. Barn lär sig bäst då de känner sig trygga och mår bra, därför främjar positiva känsloupplevelser och kommunikation lärandet. Känslan av att ingå i en gemenskap i barngruppen har en central betydelse för barnets lärande och del-

aktighet. En verksamhet som är målinriktad och delvis utmanande inspirerar barnen att lära sig mer. Leken har även en central roll för lärandet hos barn inom småbarnspedagogiken eftersom leken motiverar och ger barnen glädje på samma gång som leken bidrar till att barnen lär sig nya färdigheter. (Utbildningsstyrelsen 2016 s. 20)

1.2 Syfte och frågeställningar

Syftet med detta arbete är att lyfta fram barns perspektiv på en meningsfull daghemsverksamhet samt barns upplevelse om delaktighet och inflytande på daghem. Mina frågeställningar är:

Hur ser en meningsfull daghemsverksamhet ut ur barns perspektiv?

På vilket sätt får barn vara delaktiga och ha inflytande på sina daghem?

2 TEORETISKA REFERENSRAM

I min teoretiska referensram fördjupar jag mig i mina centrala begrepp som är meningsfullhet, barns perspektiv, delaktighet och inflytande. Jag använder mig av böcker och artiklar för att beskriva och gå djupare in i begreppen. *"För att förstå vad barn utgår ifrån behöver vi lära känna de verksamheter som barn i sin vardag är engagerade i"* (Arnér & Tallgen 2006 s. 51) därför har jag även valt att skriva om den pedagogiska verksamheten i min teoretiska referensram var jag använder mig av grunden för planen för småbarnspedagogik.

2.1 Meningsfullhet

Almqvist et al. (2008 s. 13) beskriver begreppet meningsskapande var människor gör sin verklighet begriplig, där man ger sig själva och sina medmänniskor en viss roll samt hur man framträder som subjekt. Mening skapas och kommuniceras i en social samvaro vilket gör att mening är en social och meningsfull handling. Det finns många uppfatt-

ningar om vad mening kan betyda men meningsskapande inom daghem är lite lättare att ta fasta på eftersom det handlar om vad som sker inom daghemmet. Meningsskapande på daghem handlar om vad barn och pedagoger gör i den vardagliga verksamheten. Det är viktigt att barn upplever sin situation som meningsfull och barn försöker ständigt hitta strategier för sitt eget meningsskapande tillsammans med andra och detta kan pedagoger ta fasta på genom att iaktta, lyssna och samtala med barn gällande deras tillvaro ur deras perspektiv. (Arnér & Tallgen 2006 s. 51- 52)

Arnér & Tallgen (2006 s. 54- 55) nämner ett uttryck som vuxna emellanåt använder, ”att barn behöver ha tråkigt ibland” men det som barnen upplever att är tråkigt är det som känns meningslöst och som inte berikar barnen. Vi människor söker inte efter tråkighet eller meningslösa tidsfördriv, utan vi söker efter meningsfullhet vilket också barnen gör och oftast tillsammans med andra. Det kan dock ibland vara meningsfullt för barnen att i sin ensamhet begrunda sin tillvaro i lugn och ro. (Arnér & Tallgen 2006 s. 51- 55)

Löfdahl (2004 s. 21) kopplar ihop meningsskapande och lärande och beskriver mening som inget som finns i en färdig form utan att det uppstår genom processer som sker inom en kultur. ”När barn skapar mening i leken innebär det att de skapar en förståelse för och innebörd åt de sammanhang som de befinner sig i.” Därmed kan meningsskapande också ses som en aspekt av begreppet lärande. (Löfdahl 2004 s. 21)

Johansson och Pramling Samuelsson (2006 s. 15) kopplar ihop lek och lärande eftersom barns lek och lärande är delar av barns livsvärld. I barns livsvärld är lek och lärande en helhet och inte något som barnen skiljer mellan eller förhåller sig till. Ett central begrepp i deras studie var meningsskapande som Johansson och Pramling Samuelsson (2006 s. 15, 27) ser som en viktig dimension för att vuxna skall kunna förstå barns perspektiv på lek och lärande. Studien utgår också ifrån att grunden för både lek och lärande är meningsskapande. Lek är en central del av barns meningsskapande för i leken skapar och erfar barnen en värld av mening vilket innehåller specifika utgångspunkter och uppgifter. Det som blir meningsfullt för barnen är inte bara det som barnen känner igen eller som de har tidigare gjort utan också nya dimensioner och utmaningar. Det som barnen tycker att är utmanande och meningsfullt ägnar barnen sig gärna åt. (Johansson & Pramling Samuelsson 2006 s. 15- 27)

2.2 Barns perspektiv

Begreppet perspektiv betyder synvinkel. Vi människor är beroende av att ta del av varandras perspektiv eftersom varje människa uppfattar världen på sitt eget sätt. Att kunna ta en annans perspektiv och hålla fast vid ens egna perspektiv ligger till grund för ett meningsfullt samspel mellan människor. För att en kommunikation skall bli meningsfull, enligt G.H. Meads filosofi om perspektivtagande, är en meningsfull perspektivtagning en väsentlig förutsättning, eftersom en person då försöker i en kommunikation sätta sig in i hur den andra personen tänker och ser på något ur dennes synvinkel samt använder det för att anpassa det man själv säger. (Arnér & Tellgren 2006 s. 32-33)

Barnperspektiv och barns perspektiv är inte synonyma, men båda representerar barns värld eller barns röst. (Johansson & Pramling Samuelsson 2003 s. 1) Det finns en stor komplexitet och mångtydighet i begreppet barnperspektiv eftersom det finns flera definitioner av begreppet. Barnperspektiv kan ses som föränderligt eftersom begreppet definieras olika beroende på kulturella, historiska och sociala förhållanden i samhället. (Arnér & Tellgren 2006 s. 33- 40) Barnperspektiv används också på olika sätt i både allmän debatt som i forskning. Barnperspektiv kan ibland handla om hur vuxna ser på barn eller sedan hur barn ser på sin värld, sina villkor och hur de ser på sig själva. Barnets eller barnens perspektiv kan också ha olika betydelser eftersom begreppet perspektiv då får olika innebörder eftersom det kan betyda position, synsätt eller teori. (Qvarsell 2003 s. 102) Arnér & Tellgren (2006 s. 40) skiljer på begreppen barnperspektiv och barns perspektiv med förklaringen att barnperspektiv mera utgår ifrån hur vuxna ser på barns situation medan barns perspektiv utgår ifrån barnens egna föreställningar om sina liv.

Barns perspektiv kan beskrivas som ”det som visar sig för barnet” genom barns erfarenhet, intentioner och uttryck för mening. (Johansson 2003 s. 42) Johansson och Pramling Samuelsson (2003 s. 3) framställer begreppet barns perspektiv där barn erbjuds möjligheten att dela med sig av sina tankar, känslor, upplevelser och erfarenhet. Arnér & Tellgren (2006 s. 40) beskriver begreppet barns perspektiv där vuxna försöker se och förstå hur barn ser något ur sin synvinkel och hur barnen ser med sina ögon.

I FN:S konvention om barnets rättigheter, artikel 12, står det att barn skall ges möjligheten att höras. (Barnkonventionen 1989) Genom FN:s konvention om barnets rättigheter och synen på att barn är staka och kunniga med sina egna unika perspektiv, att barn bör betraktas som kraftfulla tänkare och aktiva medborgare, att barn är experter på sina liv och att barn kan ge värdefull samt tillförlitlig information har lett till ett ökat intresse för barns delaktighet (Einarsdóttir 2002 s. 50- 51) och betonade av begreppet barns perspektiv inom forskning. (Qvarsell 2003 s. 102) Barns perspektiv har också fått en mycket betydelsefull roll inom vetenskaplig kunskapsbildning och för pedagogiskt arbete. (Arnér & Tellgren 2006 s. 28)

För att kunna komma närmare och bättre förstå barns perspektiv är samtal mellan barn och vuxna en viktig väg (Arnér & Tellgren 2006 s. 36) men kommunikation handlar inte bara om de ord som sägs utan också om gester, tonfall och ansiktsuttryck som formar en helhet som berättar om människors tankar och sätt att vara. En människa kan inte fullt ut förstå en annan människa eftersom det alltid finns något hos den andra som man inte kan få tillgång till. Detta betyder att en vuxens möjlighet att fullt ut förstå barns perspektiv är begränsad och den kunskap som fås är sällan komplex och fullständig. Därför gäller det att tolka det enskilda barnets agerande i hela situationen där andra barn och forskare ingår. (Johansson 2003 s. 44)

2.3 Barns delaktighet och inflytande på daghem

Delaktighet kan ses som en förknippelse på de lösningarna till utanförskap och underordningsproblem som finns i ett samhälle. (Molin et al. 2008 s. 25) Delaktighet handlar om att man får vara med i processer och får möjligheten att påverka istället för att stå vid sidan om. (Arnér & Tallgren 2006 s. 15) Först när barn upplever att de blir hörda och sedda, att deras intressen, syfte och sätt att förstå har blivit bemötta och tagits tillvara har barn varit delaktig och kunnat inflyta. (Pramling Samuelsson & Sheridan 2003 s. 71)

När man diskuterar om delaktighet och inflytande uppstår det oftast diskussionen om vem som skall få bestämma och om vad. På daghem finns det oftast den uppfattningen att delaktighet och inflytande innebär att barn skall vara med och ta beslut, vara med

och bestämma och välja vad de vill göra. Delaktighet och inflytande är en etisk praxis som handlar om mycket mer än val och majoritetsbeslut. Att ha rätt till delaktighet och inflytande handlar inte om att få bestämma eller att få sin vilja igenom, det handlar om att alla är en del av en gemenskap där man lyssnar på varandra, visar respekt gentemot varandra och alla är inkluderade. Denna rättighet är inte något som var och en individ utövar för sig själva eftersom en individs rätt till delaktighet och inflytanden inte kan stå som ett hinder för en annan individs rätt till delaktighet och inflytande. Istället skall barnen och pedagogerna delta i förhandlingar gällande vad som skapar en bra vardag på daghemmet för alla. Delaktighet och inflytande handlar inte heller om att barn skall ta lika mycket ansvar på daghem som pedagogerna, ansvaret skall alltid ligga hos pedagogerna. (Johannesen & Sandvik 2009 s. 30- 32)

Den stora utmaningen med dessa begrepp är att förstå hur delaktighet och inflytande kan bli en del av den pedagogiska verksamheten på daghem. Utmaningen med begreppen är inte den att skall barn på daghem ges rätt till delaktighet och inflytande utan snarare hur man kan förstå denna rättighet och utöva denna rättighet på varje daghem. Pedagoger måste ställa sig en del utmanade frågor gällande vuxnas definitions- och makt eftersom vuxna människor befinner sig alltid i en maktposition i relation till ett barn. Barns möjlighet till delaktighet och inflytande på daghem påverkas genom hur pedagoger möter barn, ifall pedagoger ser barnet som ett subjekt och hur pedagogerna använder sin makt i förhållande till barnet. Att se barnet som subjekt innebär att acceptera barnets rättigheter i relation till barnets upplevelsevärld. Pedagoger måste tro på att barn själv bäst känner igen sin egen upplevelse samt att barn vet mycket och har mycket att bidra med. (Johannesen & Sandvik 2009 s. 33- 42)

För att barn skall få möjlighet till delaktighet på sina daghem måste pedagogerna våga släppa kontrollen men fortfarande hålla fast vid ansvaret, vad som menas med detta är att pedagogen på daghemmet skall fortfarande ha ansvar över barnen men inte stå som ett hinder för barnets initiativ tagande. (Johannesen & Sandvik 2009 s. 41- 43) Pedagogerna skall ha tillit till och sådana förväntningar på barnet att de klarar av olika saker bara de får rätt sorts stöd och handledning av en vuxen. Såklart måste man lägga på minnet att små barn är annorlunda än vuxna och vuxna måste möta barn utifrån deras förutsättningar och möjligheter. (Pramling Samuelsson & Sheridan 2003 s. 71, 79) Pedagogerna skall ta hand om en gemenskap där alla har en röst, blir sedda och hörda. Att

jobba med barn och deras rättigheter till delaktighet och inflytande kräver mycket av pedagogen eftersom pedagogen måste våga sätta sig på spel och våga möta vardagen med öppna ögon. (Johannesen & Sandvik 2009 s. 41- 43)

Att barn blir delaktiga ligger på de vuxnas ansvar, här är det också viktigt att komma ihåg att det inte räcker med att barnet är närvarande, utan deras uttryck skall också påverka vid en viss mån eftersom det blir svårt att vara delaktig om man inte deltar på något sätt. (Johannesen & Sandvik 2009 s. 31) Det är viktigt att komma ihåg att ett barn kan ses som väl inkluderat i en gemenskap eftersom barnet är synligt som deltagare i många sammanhang under dagens lopp men detta säger inget om hur det individuella barnet upplever sig vara delaktig. (Madsen 2006 s. 217) För att barn skall kunna inflyta och känna sig delaktig vid ett daghem måste de bli delaktiga i både ord och handling, de skall även behandlas med samma respekt som vuxna samt vuxna skall försöka tolka barns meningsskapande med hänsyn till deras sätt att uttrycka sig. (Pramling Samuelsson & Sheridan 2003 s. 71)

Rutiner har också en stor roll inom daghem eftersom rutiner skapar en trygghet för barnen. På daghem finns det också regler för hur barn skall använda och förhålla sig till daghemmens olika utrymmen, vilka aktiviteter som barnen bör ägna sig åt samt normer för önskvärda beteenden. (Markström 2007 s. 92) Regler och rutiner är en stor del i den dagliga verksamheten på ett daghem och detta används för att strukturera dagen. I dessa begrepp ligger också ordet makt eftersom genom att sätta upp regler och rutiner använder de vuxna sin makt och risken finns då att de vuxna begränsar barns möjlighet till delaktighet och inflytande. Rutiner och regler kan vara ett stort hinder för barns möjlighet till delaktighet och inflytande, därför blir det också pedagogernas uppgift att ta en närmre titt på de rutiner och reglerna som finns och ifrågasätta varför man har dem. (Johannesen & Sandvik 2009 s. 45- 52)

Att kunna följa normer och regler är viktigt inför framtiden påpekade vårdnadshavare som Markström (2007 s. 150, 153) intervjuat. Vårdnadshavarna ansåg att hela livet måste man följa regler och det är bra att barn lär sig att följa regler redan vid en tidig ålder. Pedagoger och vårdnadshavare påpekar dock att barns anpassning till regler och rutiner kan gå för långt ibland. Barn kan bli "institutionsskadade" alltså där barnen gör det som de blivit tillsagda att göra och hävdar inte till sin individualitet eller egen vilja.

De menar att barn borde lära sig att ifrågasätta och vara mer kritiska mot daghemmet och pedagogers instruktioner. Barn skall lära sig reglerna och i huvudsak följa dem men också ifrågasätta dem och ibland överträda dem inom vissa ramar för att visa sig som en stark och reflekterande individ. (Markström 2007 153- 155) Ifall barn inte förstår reglernas innebörda har de en tendens att avsky och överträda dem, därför är det viktigt att pedagoger förklarar till barnen varför man har vissa regler. Det blir också lättare för barn att följa och förstå reglers innebörda ifall pedagogerna satt upp reglerna tillsammans med barnen. (Vehkalahti 2007 s. 51)

2.4 Den pedagogiska verksamheten

Inom den småbarnspedagogiska verksamheten har leken en central betydelse eftersom leken främjar barnens utveckling, lärande och välbefinnande. Barn lär sig genom leken på samma gång som leken ger barnen glädje och välbehag. I leken är det barnet som är den aktiva aktören där de strukturerar och utforskar sin omvärld, utvecklar sociala relationer och skapar mening med hjälp av sin tidigare erfarenhet. Genom leken stärks känslan av en gemenskap inom barngruppen samt hur man reglerar sina känslor och hur man tar en annan människas perspektiv i beaktande. Småbarnspedagogikens uppdrag är att erbjuda barnen möjlighet till olika lekar och genom drama eller sagor kan man utveckla lekens gång samt bygga upp olika lekvärldar. Personalens fysiska och psykiska närvaro i leken stödjer barnens kommunikation mellan varandra samt förebygger konfliktsituationer, därför skall personalen inom småbarnspedagogiken handleda och stödja barnens lek genom att vara med i leken. Personalen skall även observera barns lek eftersom genom observation får personalen en insikt i barnens tänkande, intressen, upplevelser och känslor. Med hjälp av observationerna kan sedan personalen planera och handleda leken samt verksamheten. Lärmiljöerna skall även anpassas efter leken eftersom lek kräver tid, utrymme, lämpliga redskap och material som är tillgängliga för barnen. (Utbildningsstyrelsen 2016 s. 38- 39)

Målet med den pedagogiska verksamheten är att främja barnens lärande, välbefinnande samt mångsidiga kompetens och detta skall förverkligas genom samarbete mellan barn och personal. En målinriktad verksamhet skall bl.a. utgå ifrån värdegrunden, synen på

lärandet och verksamhetskulturen. Vid planeringen av själva verksamheten skall bl.a. barnens intressen, behov och lärområden fungera som utgångspunkter. Målen inom mångsidig kompetens skall styra planeringen av verksamheten. Verksamheten inom småbarnspedagogiken skall bilda en helhet som är meningsfull för barnet och som stödjer barnets lärande. (Utbildningsstyrelsen 2016 s. 36- 37)

Till näst kommer jag att gå mera in på mångsidig kompetens, verksamhetskulturen och lärområden.

2.4.1 Mångsidig kompetens

Grunden för barnens mångsidiga kompetens skapas inom småbarnspedagogiken och består av kunskaper, färdigheter, värderingar, attityder och vilja. Kompetens innebär att man har en förmåga att använda den kunskap och de färdigheter som man har i en viss situation. För att kunna stärka barnens mångsidiga kompetens behövs en kvalitativ pedagogisk verksamhet. Vid själva utvecklandet av verksamhetskulturen, lärmiljöerna, fostran, undervisning och vård skall målen för mångsidig kompetens beaktas, medan lärområdena har som uppgift att främja barns mångsidiga kompetens. (Utbildningsstyrelsen 2016 s. 22)

I grunderna för planen för småbarnspedagogik beskrivs fem områden inom mångsidig kompetens och småbarnspedagogiken har som uppgift att stöda dessa färdigheter. Färdigheterna är; förmåga att tänka och lära sig, kulturell och kommunikativ kompetens, vardagskompetens, multilitteracitet och digital kompetens samt förmåga att delta och påverka. (Utbildningsstyrelsen 2016 s. 22)

Förmåga att tänka och lära sig utvecklas genom kommunikation med andra i sin omgivning samt mångsidiga och meningsfulla upplevelser. Därför skall barn uppmuntras att ställa frågor och ifrågasätta samt att använda sin fantasi och sin kreativitet genom leken där de får möjlighet att utforska och pröva sina idéer. (Utbildningsstyrelsen 2016 s. 22-23)

Kulturell och kommunikativ kompetens handlar om att barn växer i en värld där kulturell, språklig och åskådningsmässiga mångfald ger barnen sociala färdigheter och kommunikationsfärdigheter. Denna kompetens kännetecknas genom förmågan att lyssna, identifiera samt förståelsen av olika synsätt, även reflektion över sina egna värderingar

och attityder. Inom småbarnspedagogiken skall barn uppmuntras att bekanta sig med andra språk, kulturer och människor. Barnets sociala färdigheter stärks genom att personalen handleder barnen att vara vänliga och uppföra sig väl mot andra samt att försöka sätta sig in i en annan persons situation och att lösa konfliktsituationer på ett positivt sätt. (Utbildningsstyrelsen 2016 s. 23)

Vardagskompetens handlar om att stärka färdigheter inom välbefinnandet, säkerhet och trygghet samt att stödja barnet att bli mer självständig. Barnen skall uppmuntras till att be om hjälp samt få den hjälp de behöver på samma gång som de får träna på olika färdigheter. Barnen skall få lära sig hur man tryggt rör sig i trafiken och naturen samt att handla ansvarsfullt. Personalen skall även diskutera med barnen vad som främjar deras välbefinnande som t.ex. kost, vila, fysisk aktivitet och psykisk hälsa. (Utbildningsstyrelsen 2016 s. 23- 24)

Multilitteracitet och digital kompetens behövs för att barnen skall kunna bli delaktiga i samhället och främjar kommunikationen med andra människor. Med multilitteracitet avses förmågan att kunna tolka och producera olika slag av meddelanden som omfattar olika färdigheter inom bildkunskap, numerisk läskunnighet, mediekunskap och läsfärdigheter. Personalen skall uppmuntra barnen att undersöka och producera olika meddelanden digitalt i olika miljöer. Digital dokumentation skall ske i samband när barnen leker, undersöker, rör på sig samt vid upplevelse och produktion av konst. Barnens kreativa tänkande, samarbetsförmåga och läsfärdighet främjas med hjälp av digitala verktyg speciellt när barn självständigt eller tillsammans med andra får producera innehåll. (Utbildningsstyrelsen 2016 s. 24)

Vid det femte delområdet, som handlar om barnens förmåga att delta och påverka, lyfts fram att ett aktivt och ansvarsfullt sätt att delta och påverka lägger grunden för en demokratisk framtid. Personalens uppgift inom småbarnspedagogiken blir att stödja och uppmuntra barnets eget initiativtagande eftersom att det stärker barnens förmåga att delta och påverka. Barnen skall också få planera, genomföra och utvärdera den pedagogiska verksamheten tillsammans med personalen. (Utbildningsstyrelsen 2016 s. 24- 25)

2.4.2 Verksamhetskulturen inom daghem

Verksamhetskulturen påverkar kvaliteten i den småbarnspedagogiska verksamheten och den har en stor betydelse för hur målen genomförs och uppnås inom småbarnspedagogiken. Verksamhetskulturen inom småbarnspedagogiken är en helhet som omfattar bland annat lärmiljöer. Till lärmiljöer hör lokaler, platser, redskap, metoder, gemenskaper och tillbehör och detta skall stödja barnens utveckling, lärande och kommunikation. Lärmiljöerna skall planeras och genomföras tillsammans med barnen samt barnens idéer, lekar och verk skall synas. Lärmiljöerna skall erbjuda barnen olika meningsfulla sysselsättningar som lockar barnens nyfikenhet och vilja till lärande. Gemensamt ansvar, regler och respekt skapar en trygg lärmiljö, var det också är tillåtet att uttrycka känslor. (Utbildningsstyrelsen 2016 s. 31-32)

Riktlinjer för att utveckla verksamhetskulturen är följande:

Inom småbarnspedagogiken skall det bildas en lärande gemenskap där det finns rum för allas åsikter och tankar där man lär sig av varandra genom att lyckas och misslyckas. Att göra saker tillsammans och upplevelsen av delaktighet stärker gemenskapen inom en grupp. Faktorer som begränsar leken skall personalen lägga märket till och därmed utveckla arbetssätt och lärmiljöer som främjar barnens lek. Personalen skall även ge barnen stöd vid utvecklandet av kamratrelationer och vänskap. (Utbildningsstyrelsen 2016 s. 29-30)

Delaktighet, likabehandling och jämställdhet skall främjas i verksamheten för att verksamhetskulturen skall vara inkluderande. Inom småbarnspedagogiken skall allas initiativ, åsikter och synpunkter värdesättas genom att främja delaktighet. Delaktighet utvecklar barnets förståelse för sina rättigheter och ansvar samt gemenskapen. Delaktighetskänslan stärks genom att delta i planering, genomförande och utvärdering av verksamheten samt genom att bli sedd och hörd på ett positivt sätt. (Utbildningsstyrelsen 2016 s. 30)

Kulturell mångfald skall ses som en resurs inom småbarnspedagogiken. Till de grundläggande rättigheterna hör bl.a. det egna språket, kulturen, religionen och åskådning och detta skall respekteras samt värdesättas inom småbarnspedagogiken. Flerspråkighet stödjer barnens utveckling i en kulturellt mångskiftande värld, därför hör det till personalens uppgift att synliggöra flerspråkigheten samt uppmuntra barnen att använda språk på ett mångsidigt sätt. (Utbildningsstyrelsen 2016 s. 30- 31)

Inom småbarnspedagogiken skall en hälsosam, trygg och fysisk aktiv livsstil värdesättas. Man skall undvika långvarigt stillasittande, istället skall man röra på sig inom- och utomhus på många olika sätt. Barnen skall ges möjligheten till vila och lugn samt en mångsidig och hälsosam kost. En stressfri miljö som främjar koncentrationen skall vara möjlig för både barnen och personalen att arbeta i. Dagsstrukturen skall vara tydlig och planerad men också flexibel som främjar välbefinnandet. (Utbildningsstyrelsen 2016 s. 31)

2.4.3 De olika lärområdena

Lärområdets uppgift är att beskriva den pedagogiska verksamhetens centrala mål och innehåll. Med hjälp lärområdena kan personalen och barnen inom småbarnspedagogiken planera och genomföra en pedagogisk verksamhet som är mångsidig och helhetsskapande. Lärområden skall kombineras och anpassas utgående från barnens intressen och kompetens. I grunden för planen för småbarnspedagogik beskrivs fem lärområdena: språkets rika värld, mina många uttrycksformer, jag och vår gemenskap, jag utforskar min omgivning samt jag växer, rör på mig och utvecklas. (Utbildningsstyrelsen 2016 s. 39- 40)

I småbarnspedagogiken skall utvecklingen av barnens språkliga kunskaper och färdigheter stödjas. För att kunna stödja barnens språkliga utveckling inom småbarnspedagogiken är samarbete med vårdnadshavarna och en mångsidig språkmiljö viktigt. Barnens upplevelse av att de blir hörda och att deras initiativ blir bemötta är viktigt också med tanke på utvecklingen av barnens kommunikationsfärdigheter. Genom att diskutera samt uppmuntra barnen att tal med människorna i sin omvärld stöds barnens utveckling av ett brett ordförråd samt förmågan att använda och förstå talat språk. För att stödja multiliteraciteten vid detta lärområde skall visuella, auditiva och audiovisuella meddelanden och texter användas inom småbarnspedagogiken. (Utbildningsstyrelsen 2016 s. 40- 42)

Inom lärområdet ”mina många uttrycksformer” hör barnens musikaliska, visuella, verbala och kroppsliga uttrycksförmåga samt kulturarv och konstarter. Barnens lärande, sociala färdigheter och positiva självbild främjas när barn får uppleva och uttrycka konst. Genom att uttrycka sig visuellt på många olika sätt lär sig barnet att iaktta och tolka bilder samt träna upp sitt visuella tänkande, avsikten är att barnet skall få njuta av att få vara kreativ. Med hjälp av drama, dans och lek skall barnen uppmuntras att ut-

trycka sig verbalt och kroppsligt. Barns multilitteracitet och förmåga att delta och påverka stärks när barnet får bekanta sig med konst, kulturarv och olika uttrycksformer. (Utbildningsstyrelsen 2016 s. 42- 43)

Lärområdet ”jag och vår gemenskap” handlar om barnets livsmiljö. Inom detta lärområde stöds barnens kulturella och kommunikativa kompetens samt förmågan att tänka och lära sig. Barnets livsmiljö växer då barnet börjar i den småbarnspedagogiska verksamheten. Uppdraget inom småbarnspedagogiken blir att öva hur barnet skall fungera i den nya närmiljön. Barnens förmåga till etiskt tänkande skall personalen stödja genom att fundera på etiska frågor tillsammans med barnen t.ex. om gruppens regler och varför de behövs. Personalen och barnen skall också bekanta sig med olika åskådningar och dess traditioner, om det förflutna, nutiden och framtiden samt frågor om livet. (Utbildningsstyrelsen 2016 s. 43- 45)

Vid lärområdet ”jag utforskar min omgivning” hör att ge barnen olika färdigheter i att förstå sin omgivning genom miljöfostran och teknologifostran. Därför skall barnen få utforska och röra sig i naturen på ett ansvarsfullt sätt samt personalen skall stödja och stärka barnens matematiska och geometriska tänkande. Tanken bakom miljöfostran är att barnen skall tillägna sig en hållbar livsstil, där barnen öva upp vissa färdigheter som att inte skräpa ner naturen, minska på avfall och spara energi, ansvarsfullhet vid måltider samt att lära sig om sparsamhet och måttlighet. Teknologifostrans syfte är att ge barnen möjlighet att få bekanta sig med undersökande och experimenterande arbetssätt. Personalen och barnen skall bekanta sig med tekniska lösningar och digitala verktyg samt hur man tryggt använder olika maskiner och apparater. (Utbildningsstyrelsen 2016 s. 45- 46)

Lärområdet ”jag växer, rör på mig och utvecklas” skall stöda barnets vardagskompetens och omfattar mål som är anknutna till hälsa, trygghet och säkerhet samt fysisk aktivitet samt matfostran. Barnets sunda uppväxt, utveckling inom sociala färdigheter, lärande och välbefinnande stärks genom fysisk aktivitet speciellt då man rör på sig i grupp. Därför skall barnen inom småbarnspedagogiken uppmuntras att regelbundet vara ute, leka och röra på sig på många olika sätt. Syftet med matfostran är att stödja mångsidiga och hälsosamma matvanor samt att barnen skall förhålla sig positivt till mat och ätande. Barnen skall handledas att äta mångsidigt och tillräckligt i en lugn och trygg atmosfär

där de har möjlighet att lära sig att äta självständigt, om gott bordsskick samt hur man ger mat till de andra i gruppen. Barnen och personalen skall också fundera över och diskutera om hälsa, varför man måste röra på sig, vila och ha goda mänskliga relationer. (Utbildningsstyrelsen 2016 s. 46- 47)

3 TIDIGARE FORSKNING

I kapitlet ”tidigare forskning” tar jag upp 5 vetenskapliga artiklar som passar in med temat i mitt examensarbete. Jag valde att begränsa antalet artiklar genom att plocka ut de artiklarna som har en koppling till de nordiska länderna eftersom dagvårdssystemet är ganska lik i dessa länder. Jag fann en artikel från Finland, Sverige, Danmark och Norge samt en licentiatavhandling från Sverige. Som krav hade jag att artiklarna inte fick vara äldre än 10 år, dock valde jag med avhandlingen från 2006 och en artikel från 2007 eftersom jag ansåg att artiklarna var relevanta.

Jag har använt mig av databaserna Google Scholar, Nelli, SAGE journals online och avhandlingar.se med sökorden: delaktighet, barns perspektiv, meningsfullhet, meningsskapande, hög kvalitet, barns inflytande, daghem, participation, children’s perspective, quality, child care och preschool.

3.1 Barns perspektiv

I artikeln av Grethe Kragh-Muller och Rebecca Isbell publicerad 2010 ”*Children’s perspectives on their everyday lives in childcare in two cultures: Denmark and the United States*” tas det upp om barns perspektiv på daghem, barns delaktighet vid aktiviteter samt barns relationer till kamrater och pedagogerna i två olika kulturer, Danmark och USA. Syftet med denna forskning var att ge information till vuxna om vad barn upplever att är positivt och negativt på daghemmen med hjälp av barnens tidigare erfarenhet. Forskarna intervjuade barn från två olika daghem, ett i Danmark och ett i USA, samt lät barnen uttrycka sina känslor och tankar om daghemmet de gick på med hjälp av teckningar. Intervjufrågorna fokuserade på barnets tankar gällande delaktighet på daghem, delaktighet vid de dagliga aktiviteterna, kamratförhållanden och interaktionen mellan

pedagogerna. Varför undersökningen ägde rum i både USA och Danmark berodde på att forskarna ville undersöka om det fanns en kulturell skillnad. Barnen som deltog i forskningen från Danmark var mellan 3-6 år, medan barnen från USA var mellan 3-5 år. (Kragh-Muller & Isbell 2010 s. 17- 20)

Det är viktigt att pedagogerna lyssnar på barnens uppfattning, tankar och känslor gentemot dagvården för att sedan kunna kombinera barns perspektiv vid planeringen av verksamheten på daghemmet. Genom att lyssna på barns perspektiv lär sig pedagogerna om barnets olika intressen och vad som motiverar varje barn, detta är viktigt också med tanke på barnens läranden. (Kragh-Muller och Isbell 2010 s. 27)

Ganska samma saker kom upp vid intervjuerna med barnen och vid observationen av barnens teckningar. Att leka olika lekar tillsammans med kompisar var absolut det bästa tyckte barnen i Danmark och USA. Det som var sämst med daghemmet enligt de danska och amerikanska barnen var när de inte hade någon att leka med att bli exkluderad från leken, eller att bli retade av kamrater. Att bli accepterad av kamrater nämnde många barn att var viktigt för dem. Kvalitet i daghemmet betydde för barnen att man blev engagerad i lek tillsammans med kamrater. På båda daghemmen tyckte barnen att det var tråkigt när det uppstod konflikter mellan barnen och att lösa konflikterna ansågs vara svårt och då var de bra att pedagogerna hjälpte dem. Barn som har vänner på sitt daghem har en större möjlighet att njuta av dagvården, att utveckla sin sociala kompetens och bli mer självständig som individ än de barn som upplever att de inte har goda kamratrelationer på daghemmet. De barn som upplevde att de inte har goda kamratrelationer på daghemmet hade det svårare på daghemmet än de som hade goda kamratrelationer. (Kragh-Muller & Isbell 2010 s. 21- 26)

Skillnaden mellan de två daghemmen var att vissa av de danska barnen upplevde att de lämnades ytterom vid leken. Det som forskarna kom fram till var att barnen i Danmark fick själva välja vem de ville leka med och sedan var de skulle leka. I USA upplevde barnen inte att de blev lämnade ytterom eftersom här valde man var man skulle leka istället för med vem. På detta sätt blev det lite blandade grupper hela tiden. (Kragh-Muller & Isbell 2010 s. 26)

Jag fann en artikel som är skriven av Ellen Beate, Hansen Sandseter och Monica Seland publicerad 2015 "*Children's Experience of Activities and Participation and their Sub-*

jective Well-Being in Norwegian Early Childhood Education and Care Institutions". Syfte med denna studie var att synliggöra vad som främjar och begränsar barns välbefinnande och delaktighet på daghem ur ett barns perspektiv. Studien genomfördes i Norge där man intervjuat 171 barn vid åldern 4-6 år gällande deras upplevelser av välbefinnande och möjlighet till delaktighet vid deras daghem. (Beate et al. 2015 s. 913-914)

Beate et al. (2015 s. 927) skriver att det är viktigt att pedagoger lyssnar på vad barn har att säga om dagvården eftersom man kan använda den information man får från barnen för att sedan jobba mot en dagvård av hög kvalitet. Vid resultatet kom det fram att barnen gillade den fysiska miljön och materialet (leksaker och utrustning) som fanns på daghemmet, både inne och ute. Detta menade forskarna att var viktigt eftersom miljön, leksaker och utrustning har en stark koppling till barns positiva upplevelse om dagvården och välbefinnandet, men det måste kombineras med att barn får använda rummen och materialet fritt på eget initiativ. (Beate et al. 2015 s. 923, 927- 928)

När det gällde mer specifika aktiviteter som gruppverksamhet och utfärder visade resultatet att många barn gillade dessa aktiviteter men 15 % av barnen påstod att de inte gillar gruppaktiviteter eller att gå på utfärder. Att vissa barn inte gillade gruppverksamhet tyckte forskarna att var intressant eftersom det är en strukturerad verksamhet som organiseras och leds av pedagogerna, har ett specifikt innehåll och regler för beteende. Gruppverksamhet är oftast populärt bland barn vid åldern 1- 3, i denna studie kom det fram att barn vid åldern 4- 6 inte gillade dessa aktiviteter. Därför måste pedagoger anstränga sig lite mer för att göra denna aktivitet roligare och inspirerande. (Beate et al. 2015 s. 924- 925, 928- 929)

Vid resultatet gällande barns upplevelse av delaktighet kom det fram att de flesta barn upplevde att de i viss mån kunde vara delaktiga och få vara med vid planeringen av det dagliga livet på daghemmet. Det visade sig också att barnen tyckte att de hade större möjlighet till delaktighet ute än inne eftersom barns tid inomhus var mer personal ledd än deras tid utomhus. Utomhus fick barnen vara mer självständiga och till stor del bestämma över vilka aktiviteter de engagerade sig i och med vem. (Beate et al. 2015 s. 929- 930)

3.2 Barn och delaktighet på daghem

Jag fann en annan artikel som handlar om delaktighet "Supporting children's participation in Finnish childcare centers" av Venninen Tuulikki, Leinonen Jonna, Lipponen Lasse och Ojala Mikko publicerad 2013. Syftet med artikeln var att lyfta fram pedagogers föreställningar om vilka utmaningar det fanns när man skall stöda barns delaktighet på daghem. Studien ägde rum i Helsingfors huvudstadsregioner i maj 2010. Studien genomfördes bland 1114 daghemsteam som representerade 350 daghem, dessa team bestod av 3721 pedagoger som tog hand om 19 907 barn i åldern 1-7. Studien bestod av en enkätstudie. (Venninen et al. 2013 s. 213)

Att stöda barns delaktighet vid daghem är viktigt av många olika skäl. Forskning har visat att barns delaktighet ökar deras färdigheter och självkänsla samt stöder barnets val av bättre beslutsfattande. När man fokuserar sig på barns delaktighet får man en bättre förståelse för barnets kompetenser, sårbarhet och maktfrågor. Forskning visar också att barns röster och åsikter är viktiga för att t.ex. kunna utveckla och lyfta fram barns rättigheter. Venninen et al. (2013 s. 211- 212) beskriver barns delaktighet som en aktivitet där barn tolkar världen tillsammans med vuxna som både respekterar och lyssnar på barnet samt är intresserad av barnets angelägenheter. Delaktighet beskrivs som en rättighet till eget ansvarstagande och empowerment genom uppväxten. Delaktighet skall upplevas tillsammans med vuxna i en trygg miljö där barnets behov beaktas. Delaktighet betyder att barn är inkluderade i och har möjlighet att delta i beslut som berör dem, samt att barnen är medvetna om att deras handlingar beaktas. Det är viktigt att barnens handlingar och idéer respekteras och synliggörs samt påverkar deras vardag vid någon grad. (Venninen et al. 2013 s. 212)

Denna studie belyser de problem och utmaningar som hindrar vuxna från att stöda barns delaktighet inom småbarnsfostran eftersom för att kunna stöda barns delaktighet, måste pedagoger vara medvetna om de utmaningarna som finns. Vid resultatet i denna artikel kom forskarna fram till 5 olika faktorer av utmaningar, ur pedagogernas synvinkel, gällande att stöda barns delaktighet. De fem faktorerna kallades för vuxen- barnförhållandet, professionellas kompetens, hantering av arbete, arbetsmetoder och särskilda behov. (Venninen et al. 2013 s. 214)

Den första utmaningen handlade om att pedagogerna ansåg att det fanns för många barn per pedagog vilket gjorde att de inte kunde effektivt lyssna till varje barns röst och stöda barnens delaktighet. Venninen et al (2013 s. 214- 216) menar dock att genom reflekterande praxis och ifall man skulle bryta bort från gamla rutiner skulle det vara möjligt att utveckla nya metoder för att stöda barns delaktighet. Detta skulle även leda till nya metoder där pedagoger fokuserar sig på barns perspektiv. (Venninen et al. 2013 s. 214-216)

Utmaningen vid ”professionellas kompetens” innebar bl.a. att pedagogerna ansåg att det fanns en otillräcklig kunskap om barns utveckling samt bristande observationsförmågor. Den tredje utmaningen ”hantering av arbete” handlade bl.a. om brister i prioriteringen av arbete. Till denna faktor omfattar också organisering och schemaläggning av dagliga rutiner som är väsentlig för att kunna utveckla och skapa en kultur där delaktighet och barns perspektiv har en viktig roll. Att skapa en lugn stund i gruppen tillsammans med alla barn kan hjälpa till att stöda barns delaktighet samt känslan av gemenskap. Till denna faktor hörde också ytterligare ansvarsområden såsom pappersarbeten och möten hindrade pedagogerna att fokusera på barnen gällande att stödja deras röst och deltagande. (Venninen 2013 s. 214- 216)

Fjärde utmaningen ”arbetsmetoder” handlade om att fasta arbetsrutiner och att t.ex. rutiner och scheman hindrade utvecklingen av barns deltagande. Arbetsmetoder är anslutet till barns behov eftersom, genom pedagogernas erfarenhet, medför rutiner trygghet till barnen och familjen. Men ifall rutinerna och daghemsschemat är väldigt tigha får barnen kanske ingen möjlighet till inflytande samt chansen att säga sina åsikter eller så har de vuxna inte tid att lyssna på barnen. För att kunna underlätta barns delaktighet måste pedagoger kunna göra undantag och ändringar gällande de fasta rutinerna och scheman. Det är även viktigt att pedagogerna håller gemensamma diskussioner och reflektioner gällande de pedagogiska målen i gruppen. Vid denna faktor gäller det också att bryta bort från fasta rutiner och skapa nya scheman och praxis, där barnens perspektiv antas som en del av en gruppens vardag där varje barn kan få sin röst hörd. (Venninen et al. 2013 s. 214-216)

Den femte utmaningen med namnet ”särskilda behov” handlade om barn som var i behov av stöd. Barn med speciella behov har oftast svårigheter i sin utveckling och/eller

svårigheter inom kompetensen gällande självkontroll, vilket kräver gränser och kontinuerligt individuellt stöd. Pedagogerna upplevde också att barnens bristande kommunikationsförmåga var en utmaning för att kunna stödja barns beslutstagande och initiativ. Venninen et al. (2013 s. 216) menar dock att även små barn som saknar ett ordförråd kan uttrycka sig mycket tydligt genom kroppsspråket. Pedagoger kan även hitta sätt att stöda barns delaktighet genom att t.ex. observera barnens lek, eftersom barnens initiativ och beslutsfattande har en mycket viktig roll i den fria leken. (Venninen et al. 2013 s. 216)

3.3 Barns inflytande på daghem

Jag fann en licentiatavhandling publicerad 2006 av Elisabeth Arnér som heter *"Barns inflytande i förskolan – problem eller möjlighet för de vuxna?"* och syftet med denna forskning var att undersöka hur ett utvecklingsarbete kring barns inflytande på ett daghem kan förändra pedagogers syn och förhållningssätt till barnen. (Arnér 2006 s. 18)

Grunden för detta utvecklingsarbete uppstod bl.a. när Arnér (2006 s. 11) hade samtalat med sexåriga barn om vardagen på deras daghem. Under samtalet kom barnen med många förslag och idéer om hur man skulle kunna göra vardagen på deras daghem mer spännande och roligare ur deras synvinkel, dock upplevde barnen att det var svårt att få vuxnas tillåtelse till att uppfylla sina önskemål. Många barn upplevde att deras önskemål hindrades p.g.a. de regler som fanns på daghem och sådana regler som barnen inte kunde påverka. Arnér (2006 s. 11) nämner hur viktigt det är att bedriva en verksamhet på daghem som inte uppfattas som hindrande ur ett barns synvinkel, utan istället skall det ge barnen lust och inspiration. (Arnér 2006 s. 11)

Inflytande går att tolka på många olika sätt, begreppen delaktighet och inflytande används ofta synonymt med varandra. Arnér (2006 s. 26) valde att använda begreppet inflytande i sin avhandling istället för delaktighet och beskriver att inflytande handlar om att barnen skall ges möjlighet att påverka sin vardag, vilket innebär att pedagogerna skall i stora drag planera verksamheten på daghem utifrån barnens idéer och initiativ. Medan delaktighet går ut på att barnen får ta del av något som pedagogerna redan har

bestämt eller ta del av en gemensam fokus, vilket gör att man inte lika lätt kan se barnet som en skapande subjekt. (Arnér 2006 s. 26)

Genom pedagogers berättelser vill Arnér (2006 s. 53) synliggöra vad utvecklingsarbetet har inneburit för pedagogernas utvecklingsprocess samt hur detta har påverkat barnen och deras initiativ till inflytande och meningsskapande på daghem. Avhandlingen bygger på pedagogers berättelser om deras samvaro med barnen samt fyra olika uppgifter som genomförts i gruppen där utvecklingsarbetet ägt rum. De fyra olika uppgifterna som pedagogerna hade fått var bl.a. att säga "ja" till barnets initiativ istället för "nej", att ta ett eget beslut som pedagog och stå för det inför kollegerna, försöka se barnet och olika situationer på daghemmet med "nya ögon" samt hur utvecklingsarbetet hade förändrat pedagogens tänkande och hur det gick till. (Arnér 2006 s. 53) Till nästa presenteras de två första uppgifterna.

Varför det fanns med en uppgift där man skulle säga "ja" istället för "nej" berodde på att pedagogerna som deltog i forskningen tyckte att man säger "nej" på daghem oftare än "ja" till barnens initiativ. Pedagogerna tyckte också att daghem är fulla med regler och många av dessa regler har "gått i arv" och funnits där länge samt att man inte ens ifrågasätter dessa regler. Dessa regler riskerar att hindra pedagogen från att se alternativa ageranden som är mera gynnsamma i interaktionen mellan barnet och den vuxna. Reglerna kan även uppstå som ett hinder för barnets meningsskapande. Det resultat som kom fram när pedagogerna hade gett ett bejakande svar till barnen istället för nekande vid en aktivitet som barnen tyckte att var meningsfull var bl.a. förvåning eftersom barnet inte hade förväntat sig att få ett "ja". Barnet fylldes av inspiration, glädje, kreativitet och gavs möjlighet till utveckling vid lek. (Arnér 2006 s. 53, 61- 63)

Många pedagoger tog också upp att det var svårt som enskild pedagog att ge ett bejakande svar till barnens initiativ och meningsskapande. Detta berodde på att man då avvek från normen på daghemmet när man lät barnen "bryta" mot någon av de regler man alltid hade haft på daghemmet. Många pedagoger menade att man gav ett nekande svar till barnen för att man höll fast vid regelsystemet trots att man upplevde att det agerade mot det som var meningsfullt för barnen. Att göra ett beslut tillsammans med barnen ansågs vara svårt ifall man inte först hade pratat med kollegerna, därför fick pedagogerna en sådan "läxa" att de skulle göra ett eget beslut och stå för det inför kollegerna. Som

resultat kom det fram att pedagogerna ifrågasatte varandras tankar och åsikter samt ens egna ”gamla” tankesätt vid olika situationer, de gav fler bejakande svar till barns initiativ tagande vid olika aktiviteter samt gav barnen möjlighet att påverka. Ett annat resultat som kom fram var att pedagogerna vågade bryta mot gamla mönster och rutiner, skapade sedan diskussioner om det som hade hänt vilket ledde till möjligheten att ifrågasätta de gamla reglerna och som ledde till nya synsätt på daghemmet. (Arnér 2006 s. 63-64, 72-74)

Jag fann en annan artikel som handlade om barns delaktighet och inflytande på daghem av Anette Emilson publicerad 2007, *“Young children’s influence in preschool”*. Syftet med denna studie var att ange vilka möjligheter barn vid åldern 1-3 år har till inflytande på ett daghem i förhållande till pedagogernas kontroll under samlingsstunderna. Samlingen är en aktivitet på daghem som kan ses som en stark inramad aktivitet eftersom det är oftast pedagogerna som bestämmer hur samlingsstunden kommer att vara och vad som skall göras under samlingen. Emilson (2007 s. 32) vill lyfta fram ifall en stark kontroll utövad av pedagogerna nödvändigtvis måste begränsa barns delaktighet och inflytande under samlingen. Studien genomfördes på tre olika daghem, sammanlagt deltog 46 barn och 10 pedagoger. Data bestod av video observationer där pedagoger och barn var i interaktion med varandra. Totalt blev det 24 timmars videoinspelning under en period på 13 månader mellan 2003- 2004. Sammanlagt blev det 143 minuters videoinspelning av 14 olika samlingar på daghemmen. (Emilson s. 12- 18)

Emilson (2007 s. 21) har som exempel en samlingsstund där pedagogen använde sig av en påse som innehöll olika djur. Det var pedagogen som plockar fram ett djur i taget och sjöng sedan tillsammans med barnen en sång relaterat till djuret. Vid denna samling fanns det ingen möjlighet för barnen att göra egna val eller ta initiativ. Det var bara pedagogen som styrde innehållet i samlingen och Emilson (2007 s. 21) menar att detta är exakt det vad kontroll utövad av pedagogerna handlar om. Pedagogen var den aktiva som tog allt initiativ vilket gjorde barnen till passiva mottagare. Pedagogens insatser kan ses vid denna situation som mål orienterad och det fanns inget som antydde på att pedagogen försökte komma närmare barns perspektiv. Kontroll upprätthålls också genom regler och rutiner under denna samlingsstund. En regel vid denna samling är att barnen inte har tillåtelse att röra vid djuren som de sjungit om och när ett barn försöker sträcka sig efter ett djur så påminner ett annat barn om att man inte får röra djuren. Detta

tolkar Emilson (2007 s. 21- 22) som att reglerna har blivit en så stor del av barnen att de bidrar med att det är pedagogen som har kontroll och därmed begränsar de sitt eget inflytande. (Emilson 2007 s. 21- 22)

Emilson (2007 s. 22- 23) tar upp ett annat exempel som visar vad som händer när barnen får chansen att göra sina egna val utifrån olika alternativ samt barnen får en möjlighet att starta en dialog och påverka innehållet under samlingen och därmed får möjlighet till inflytande. I detta sammanhang är pedagogens attityd mer kommunikativ och reglerna är inte lika strikta. Samlingen är ganska lik den förra men i detta fall får varje barnen plocka ut ett djur ur påsen istället för pedagogen. Detta är en annan form av kontroll där pedagogen fortfarande har kontrollen över vad som skall ske under samlingen men barnen får en mer aktiv roll under samlingen. Under denna samlingsstund finns det mera utrymme för barnets inflytande som en följd av pedagogens tillåtande attityd. Pedagogens kontroll är fortfarande stark under denna samling men den bevaras inte under kommunikationen med barnen. Genom att använda en lekfull röst skapar pedagogen en spännande atmosfär för barnen och försöker på detta sätt styra gruppen och fånga deras uppmärksamhet istället för att påminna barnen med ord att de skall sitta stilla och lyssna samt sjunga med. (Emilson 2007 s. 22- 24)

I nästa exemplar som Emilson (2007 s. 26) tar upp är när barnen får ta initiativet att göra egna val gällande samlingen. Barnen vill att pedagogen skall läsa en saga vilket pedagogen också gör. Det är två aspekter som är viktiga vid barns inflytande nämligen att få göra sina egna val och ta initiativ, något barnen fått göra i denna samling. Ett av barnen föreslår också att de skall sjunga en sång som är relaterad till sagan och bekant för barnen från tidigare, vilket de också gör. Emilson (2007 s. 27) skriver att hon följt med barnet som föreslog sången och la märke till att barnet koncentrerade sig noggrant på orden och sjöng med de ord barnet kunde. Vid denna situation märks det tydligt att barnet ville lära sig sången vilket inte skulle ha varit möjligt ifall barnet inte skulle ha fått inflyta under samlingarna. Vid denna samling finns det en mer anvisningar av likformighet eftersom pedagogen också vill att barnen skall vara delaktiga i själva sagoberättande genom att t.ex. tillåta barnet att fylla i med ord. Denna samling har en väldigt tillåtande atmosfär och styrs inte av en massa regler. Inflytande i det här exemplet är formad av barnens egna val. Pedagogen har en tillåtande attityd och försöker komma nära barns perspektiv vilket gör att barnen kan utöva inflytande. Trots detta är pedagogens

kontroll inte svag vid denna samling, men både pedagogen och barnen är delaktiga. (Emilsson 2007 s. 27-28)

Vid det fjärde exemplet är inflytande formaliserad där en stark kontroll utövad av pedagogen sker genom strategiska åtgärder. Vid detta exempel skall barnen delas upp i grupper med vem som gör vad under eftermiddagen. Barnen får välja vilken verksamhet de vill vara med i mellan några olika alternativ. Pedagogen räknar upp för barnen vilka aktiviteter de kan välja mellan, men bara ett visst antal barn kan göra samma aktivitet på samma gång. När en aktivitet blir full lovar pedagogen att de skall få vara i den gruppen nästa dag. Pedagogerna ställer ganska direkta frågor till barnen, vilket gör att barnen svarar ”ja” på frågan utan att de egentligen är medvetna om vad de gått med på. Under denna samlingsstund är det nästan bara pedagogen som pratar. Emilsson (2007 s. 29) tolkar denna samlingsstund som att pedagogernas avsikt är att ge barnen möjlighet till inflytande och delaktighet, men på det sättet pedagogerna uttrycker sig leder det till att det ändå blir ett vuxenstyrt beslut. Pedagogerna försöker komma nära barns perspektiv genom att lyssna på deras önskemål gällande de givna alternativen, men de lyckas inte p.g.a. den formella och auktoritära attityden. (Emilsson 2007 s. 30)

Det som kom fram i denna studie genom de fyra kategorierna var att barns inflytande är bundet av pedagogernas kontroll. Pedagogernas kontroll under samlingarna påverkar barns inflytande i olika utsträckningar beroende på hur stark kontrollen är utövad. Studien visar att en stark kontroll utövad av pedagogerna inte nödvändigtvis behöver begränsa barnets möjlighet till inflytande ifall kontrollen inte begränsar kommunikationen mellan den vuxna och barnet samt ifall pedagogen har en attityd som är tillåtande och lekfull där pedagogen försöker se världen ur ett barns perspektiv och vara nära ett barns livsvärld. (Emilsson 2007 s. 32-34)

4 METOD

Vid detta kapitel kommer jag att diskutera den metod och analys som jag ansåg att var lämpligast för denna studie. I detta kapitel tar jag även upp de etiska aspekter som jag beaktat i mitt arbete.

4.1 Val av metod

Jag funderade först på att använda observation som metod men eftersom den röda tråden i mitt examensarbete är barns perspektiv, delaktighet och inflytande ansåg jag att det var viktigt att barnens röst skulle bli hörda. Därmed kom jag fram till att den lämpligaste metoden för mitt examensarbete är intervju. De personer jag valde att intervjua var barn på ett av Stiftelsen Sedmigradskys daghem, Marias Asyl. Som krav hade jag att barnen skulle ha en god kommunikationsförmåga och ett lite brädare ordförråd eftersom mina intervjufrågor (se bilaga 1 ”Intervjuguide”) var i stor omfattning öppna frågor var jag försökte undvika ledande frågor. Därför beslöt jag mig för att först observera barnen vid olika tillfällen för att få en bild av barnens kommunikationsförmåga och ordförråd. Efter att jag fått en bild av vilka barn jag ville intervjua frågade jag ännu föreståndarens åsikt eftersom jag ansåg att hen känner barnen bäst. Mina slutliga barn valde jag sedan ut tillsammans med föreståndaren på Marias Asyl.

Jag intervjuade sammanlagt 10 barn vid åldern 3-6 år, intervjuerna var mellan 15- 25 minuter långa och intervjuerna skedde under daghemstid i daghemmets utrymmen. Jag valde att göra individuella intervjuer istället för gruppintervjuer eftersom enligt Jacobsen (2012 s. 99- 100) får man i en individuell intervju höra alla intervjupersoners individuella intervjuer tankar och åsikter. Vid en gruppintervju finns det risken att en del pratar mer än andra, samt att vissa intervjupersoner inte vill berätta något framför de andra. Grupptricket kan också påverka intervjupersonens svar. (Jacobsen 2012 s. 99-100)

Före intervjuerna ägde rum frågade jag lov av vårdnadshavarna och berättade mitt syfte med intervjuerna (se bilaga 3 ”Informationsbrev till vårdnadshavarna”). Jag frågade även lov av enhetschefen (se bilaga 2 ”Forskningslov”) och meddelade muntligt till föreståndaren och pedagogerna att intervjuerna skulle ske. De berörda barnen blev även medvetna om intervjuernas syfte samt att det var frivilligt att delta.

Under intervjuerna ansåg jag att det var viktigt med användning av en ljudupptagare eftersom det då blir en mer naturlig samtalskontakt med barnen. Jacobsen (2007 s. 98) nämner även hur viktigt det är med ögonkontakt under en intervju för att samtalet skall bli så bra som möjligt och ögonkontakten skulle bli väldigt minimal ifall man bara gör

anteckningar. Med hjälp av en ljudupptagare kan man även fånga upp ordagranna citat. (Jacobsen 2007 s. 98- 99)

4.2 Intervju som metod

Inom den kvalitativa metoden är intervju, observation och källstudie den vanligaste formen. (Jacobsen 2012 s. 97) I min studie valde jag att använda intervju som metod. Med hjälp av den kvalitativa forskningsintervjun försöker forskaren förstå och se på världen ur intervjupersonens egna perspektiv. (Kvale & Brinkmann 2009 s. 17) Vid en intervju är det forskaren som kontrollerar och definierar situationen, vilket gör att forskningsintervjun inte är ett samtal mellan två jämställda partner. (Kvale & Brinkmann 2009 s. 19)

För att intervjun skall bli så bra som möjligt krävs det dock att forskaren inte försöker styra den information som kommer upp för mycket. Detta betyder att personen som man intervjuar skall få uttrycka sig med sina egna ord och på sitt eget sätt, detta för att vara säker på att man fått fram intervjupersonens egna åsikter och tankar. Intervjuarens roll blir mera att lyssna samt hålla koll på att ämnet hålls inom vissa ramar. (Jacobsen 2007 s. 48- 49) Det är viktigt att sträva efter en symmetrisk kommunikation det vill säga en ömsesidig kommunikation mellan två likvärda subjekt, men ansvaret för kommunikationen skall ligga hos forskaren men intervjupersonen skall få bestämma om vad och hur mycket hen vill berätta om. (Holmsen 2007 s. 76- 77)

Intervjuformerna kan se mycket olika ut och därmed ge olika data, resultat och slutsatser. Vid en strukturerad intervjuform utgår intervjuaren från att fenomenet som skall undersökas är känt. Frågorna är på förhand bestämda och har formulerats för att fånga intervjupersonens uppfattning eller upplevelser. Vid en strukturerad intervju har frågorna fasta svarsalternativ och är lika för alla intervjupersoner vilket ger forskaren möjligheten att beskriva frågor om hur mycket, alltså ge information om kvantiteter. Vid en öppenintervju beskriver intervjupersonen fritt sitt sätt att uppfatta ett fenomen. Intervjupersonen ger en beskrivning om sin bild av verkligheten vilket gör att intervjun ger data som gör att man får en ökar förståelse för människors subjektiva erfarenheter. Vid den öppna intervjun är det intervjupersonen som ger olika definitioner och intervjuerna blir

mycket olika. (Lantz 2013 s. 42- 45) En öppen intervju går ut på att intervjuaren och den intervjuade samtalar om ett ämne var man får fram intervjupersonens individuella synpunkter, inställningar, åsikter, tolkningar och förståelser om ett visst tema var det sker inga eller väldigt få begränsningar om vad som kan sägas. (Jacobsen 2012 s. 97-98) Jag valde att göra öppna intervjuer under intervju tillfället.

Vid en öppen intervju kan graden av öppenhet variera. Ifall en intervju är helt öppen påminner intervjun mer om ett samtal var det inte finns några gränser. Vid den öppna intervjun är det dock vanligt att den i viss mån är strukturerad i form av att intervjuaren har färdigt gjort en lista av olika teman man skall samtala om. Vissa menar dock att detta minskar på metodens öppenhet men ifall en metod är helt ostrukturerad kan det leda till att data blir så brett och osammanhängande att det blir omöjligt att analysera den. Öppna intervjuer behöver inte vara så strukturerade att den består av på förhand bestämda frågor med fasta svars alternativ som kommer i en viss ordning, men intervjuaren skall ändå vara så förberedd att det finns en färdig uttänkt plan om vad samtalet skall innehålla. (Jacobsen 2012 s. 100- 101) Jag ville att mina intervjuer skulle vara så öppna som möjligt, men för att känna mig förberedd valde jag ut några teman på förhand som jag ville samtala med barnen om. Mina teman handlade om barns perspektiv på meningsfullhet, delaktighet och inflytande. Eftersom jag inte ville ställa för ledande frågor till barnen valde jag att i förväg formulera några frågor för att vara bättre förberedd.

Öppna intervjuer är mycket tids- och resurskrävande, speciellt ifall man skall undersöka fler enheter. Planerandet av intervjuerna och själva intervjuerna tar lång tid, dessutom ger öppna intervjuer en stor mängd data i form av detaljerade anteckningar och/eller ljudupptagningar. (Jacobsen 2012 s. 98) Eftersom jag hade en begränsad tid fick jag nöja mig med färre intervjupersoner.

4.2.1 Att intervju barn

När man intervjuar barn skall man i stor utsträckning hålla sig till öppna frågor var man undviker ledande och suggestiva frågor. Ifall man använder frågor som är ledande och fokuserande kan det leda till att barnens berättelser blir påverkade och svaren blir felaktiga. Istället skall man uppmuntra barnet att frivilligt utveckla sin berättelse. (Cederborg 2000 s. 19, 67)

För att få tillträde till barnens värld måste forskaren lära känna barnen, bli accepterad av barnen samt visa engagemang gentemot barnen, detta för att få en så bra intervju som möjligt. Forskaren måste också ha en intresserad inställning, alltså visa intresse gentemot vad barnen berättar samt öppenhet där barnens agerande tolkas men inte bedöms. En intervju eller ett samtal med barnen måste ske på deras villkor och det gäller att kroppsligt vara nära, att försöka se det barnet ser och förstå barns olika uttryck. För att få tillträde till barns livsvärldar krävs inte bara närvaro, närhet, sensitivitet och respekt, utan också tid. (Johansson 2003 s. 44- 45) Forskaren skall ge barnet tid att svara samt undvika att gissa vad barnet vill säga. När ett barn berättar skall forskaren ha tålmod och undvika att tala när barnet blir tyst, forskaren skall kunna stå ut med en viss tystnad. (Cederborg 2000 s. 56, 59) När man intervjuar barn fordras det mycket tid på forskningsfältet både för att lära känna barnen samt att vinna deras förtroende. (Johansson 2003 s. 45)

Øvreeide (2010 s. 18) tar upp 5 viktiga punkter när man samtalar med barn, vilket är att forskaren måste ha kunskap om barns dialogkompetens, barnets relationella sammanhang, barnets kommunikationserfarenhet, forskarens syfte och i vilket sammanhang man möter barnet i samt forskaren måste vara öppen för de livsteman och erfarenheter barnet kan ha haft. (Øvreeide 2010 s. 18) Ifall barnet har ett begränsat ordförråd finns det en risk att barnet blir missförstådd och att barnet missuppfattar intervjufrågorna och dess syfte. Barnet ålder skall också tas i beaktande eftersom yngre barn har mindre erfarenheter och kunskaper än äldre barn. För att språkligt underlätta intervjuerna kan forskaren bl.a. undvika svåra ord och använda korta, enkla och tydliga meningar. (Cederborg 2000 s. 56- 57)

Barn i samma ålder kommunicerar på olika sätt. Vissa barn samtalar gärna med vuxna, berättar historier och har ett brett ordförråd medan andra barn inte kanske är vana vid att samtala med okända vuxna och därför kan intervjun tillfället kännas ovant och t.o.m. skrämmande. (Holmsen 2007 s. 81- 82) Därför är det viktigt att miljön kännas trygg och barnanpassad så att barnet inte känner sig hotad eller i fara under intervjun. (Cederborg 2000 s. 45) Det som alla barn har gemensamt är att de har berättelser och historier de vill berätta om bara någon trygg och empatisk vuxen lockar fram och villigt lyssnar på deras berättelser. (Holmsen 2007 s. 81- 82)

4.3 Innehållsanalys

Kvalitativ data består av texter, bilder eller utdrag ur intervjuer. Efter att intervjuerna är gjorda måste resultatet bearbetas på något sätt, annars kan man inte dra någon slutsats. (Lantz 2013 s. 133) Kvalitativ data kan analyseras på flera olika sätt, men det som alla kvalitativa analyser har gemensamt är dokumentation vilket inleds med att samla in rådata. Rådata är en sammanfattning av intervjuerna vilket består av en renskrivnen text som innehåller de frågor som har ställts samt vad som har sagts under intervjuerna. Sammanfattningen brukar också bestå av en beskrivning av intervjuerna bl.a. vem som deltog, hur lång tid intervjun tog och var den hölls. Efter att dokumentationen är gjord kan man inleda textanalysen. (Jacobsen 2012 s. 141- 146) I mitt examensarbete gjorde jag en innehållsanalys.

En innehållsanalys består av att förenkla och berika data där man går igenom vissa bestämda faser. Den första fasen går ut på att tematisera, vilket handlar om att förenkla och strukturera texten. Genom tematisering kan man lättare lägga märke till att flera ord, meningar och avsnitt i texten bildar en meningsbärande enhet och på detta vis kommer man fram till olika teman som uppkommit under intervjuerna. (Jacobsen 2012 s. 146)

Den andra fasen går ut på att kategorisera vilket betyder att man letar efter kategorier som skapar en struktur i texten genom att samla teman i grupper. Kategorisering har flera olika syften, bl.a. att förenkla en komplicerad, detaljerad och omfattad information som uppkommit under intervjun för att senare kunna förhålla sig till ett antal kategorier istället för olika teman. Men hjälp av dessa kategorier är det lättare att jämföra informationen som uppkommit från olika intervjuer. Kategorierna kan uppstå på två olika sätt, antingen genom att bilda kategorierna på basis av en enskild intervju eller så är kategorierna bestämda på förhand med hjälp av en intervjuguide. (Jacobsen 2012 s. 146- 147)

Nästa fas vid en innehållsanalys går ut på att man fyller kategorierna med innehåll som citat. För att göra detta på ett bra sätt kan man skapa en tabell där man fyller den ena spalten med kategorierna och den andra spalten med de citat som passar in med rätt kategori. Vid den fjärde fasen räknar man upp hur många gånger ett tema eller problemställning nämns, alltså man gör en enkel kvantitativ analys. Detta gör man oftast för att

få en större överblick över vad de intervjuade lägger vikt vid. (Jacobsen 2012 s. 149-150)

Den femte och sjätte fasen går ut på att jämför vilka likheter och skillnader som uppkommit under intervjuerna genom att jämföra intervjuerna med varandra. Vid detta fall är det vanligt att man följer samma process som man gjort skilt för varje intervju, alltså man börjar med tematisering, kategorisera, fyller kategorierna med citat och sedan sammanräknar antalet citat per kategori. När man gjort detta börjar man jämföra kategorierna med varandra som exempel: Vilka teman har tagits upp under samtliga intervjuer? Vilka teman har tagits upp av några intervjupersoner? Vikna teman har tagits upp av bara en person? Vid den sista fasen söker man en förklaring till skillnaderna som uppkommit. Vid denna fas måste man återvända sig till data och söka en förklaring. (Jacobsen 2012 s. 150- 152)

4.4 Etiska aspekter

Vid en undersökning gör man ett intrång i en annan persons privatliv, vilket kan försätta forskaren i ett etiskt dilemma. När man skall kartlägga ett fenomen finns det risken att kränker dem man undersökt. (Jacobsen 2012 s. 31) Eftersom min målgrupp var barn var det viktigt att få vårdnadshavarnas samtycke till intervjuerna. Vårdnadshavarna var också medvetna om syftet med examensarbetet, hur materialet kommer att behandlas samt att barnens identitet kommer att förbli anonym. En viktig aspekt var också att korrekt återgiva den information som kommit upp under intervjun. Ljudupptagaren och anteckningarna förvarades på ett tryggt ställe så att ingen utomstående kunde få tag på det insamlade materialet. Efter att analysen var klar förstördes allt material som kunde kopplas till intervjupersonerna.

Att intervjuja eller samtala med barn är annorlunda än att intervjuja en vuxen. Några exempel är de etiska problemen som kan uppstå eftersom barn inte har samma kunskaper och erfarenheter om vad en forskning innebär som vuxna har. Barn befinner sig i en underordnad position vid en intervju eller samtal eftersom de har små möjligheter att hävda sin integritet och sina egna tolkningar gentemot forskaren och andra vuxna som har gett sitt tillstånd att barnen skall delta i forskningen. Därför är det viktigt att man

som forskare visa respekt för barnen så att barnen inte upplever forskarens närvaro som störande, påträngande eller integritetskränkande. Det krävs också extra lyhördhet och hänsyn under datainsamlingen som när själva materialet sammanställs och publiceras. Ansvaret för barns integritet och för att barns perspektiv kommer till uttryck ligger på forskaren. Det gäller att presentera resultaten på ett varsamt och respektfullt sätt gentemot barnen, i såväl beskrivningar, tolkningar som i diskussion av resultaten. Barn ska även få en liknande information som vuxna får om frivillighet, sekretess och hur materialet förvaras. (Johansson 2003 s. 45- 46)

5 RESULTAT

I detta kapitel presenterar jag resultatet från intervjuerna. Efter att jag fått forskningslovet godkänt av enhetschefen valde jag ut de barn jag skulle intervjua tillsammans med föreståndaren på Marias Asyl. Jag kontaktade alla vårdnadshavare per e-post och efter att jag fått föräldrarnas samtycke utfördes intervjuerna på daghemmet barnen gick under daghemstid. Efter att jag gjort intervjuerna med barnen skrev jag ner ordagrant det som kommit upp på ljudupptagaren. Jag hade färdigt valt ut några teman som jag ville samtala med barnen om, så efter att jag skrivit ner allt material på pappers började jag kategorisera materialet i olika kategorier och valde ut citat från intervjuerna som passade in i kategorierna. Mina kategorier blev ”Barnens upplevelser och tankar om daghemmet”, ”Barnens upplevelser om delaktighet och inflytande på daghemmet” och ”Barnens drömdagis”

5.1 Barnens upplevelser och tankar om daghemmet

Denna kategori innehåller bl.a. vad barnen upplevde att var meningsfullt samt mindre meningsfullt på daghemmet. Även hur barnen trivs och upplever att vara på daghemmet.

Under min intervju frågade jag barnen vad de tyckte att var det bästa med daghemmet. Med denna fråga ville jag få fram när barnen anser att det känns meningsfullt på daghemmet. Största delen av barnen nämnde att det bästa med daghemmet var att få leka

och främst tillsammans med andra barn. Under diskussionen om leken kommenterade ett barn att hen brukar leka tillsammans med en vuxen då hen inte hade någon annan att leka med, men att det inte var lika roligt att leka med en vuxen som med ett barn.

Det är roligt med vuxna men mera roligt med barn eftersom dom leker bättre lekar vuxna fattar inte hur jag menar med leken och så får ja int göra som jag vill.

Jag frågade även barnen vad de tyckte om daghemmets utrymmen och leksakerna som finns på daghemmet. Vissa barn kommenterade att de gillade daghemmets utrymmen och leksakerna. Ett barn kommenterade att det borde finnas mera leksaker.

Andra saker som kom upp under intervju tillfällena gällande vad barnen gillade att göra på daghemmet var att pyssla, rita, sjunga och röra på sig.

Jag frågade även barnen ifall de får göra den aktivitet de gillar bäst tillräckligt ofta på daghemmet. Störta delen av barnen svarade ”ja” medan några barn svarade ”nej”. Ett barn berättade att favorit leken är att leka med flygplan och att hen brukar fråga av pedagogerna ifall hen skulle få leka med flygplanen men att pedagogerna alltid ger ett nekande svar, orsaken varför pedagogerna alltid ger ett nekande svar var oklart. Ett annat barn kommenterade att pyssel är hens favorit aktivitet och att hen gärna skulle pyssla mera än vad hen får. Orsaken till varför hen inte får pyssla tillräckligt ofta på daghemmet var också oklart.

Jag ställde en fråga till barnen när det känns tråkigt/jobbigt på dagis. Med denna fråga ville jag få fram vad barnen tyckte att var mera meningslöst på daghemmet. Vid denna fråga kom det fram lite olika svar. Några barn svarade att det inte var tråkigt/jobbit på daghemmet medan några barn kommenterade att de inte gillade att bli överlämnade eller avhämtade sist på daghemmet. Vilan kommenterade ett barn att kändes jobbigt eftersom längtanden till ena vårdnadshavaren blir för stor då.

Andra saker som barnen tyckte att var jobbigt på daghemmet var att bli retad av kompisar. Leken svarade också ett barn att kändes jobbigt eftersom barnet upplevde att hen inte ha någon att leka med. Känslan att bli lämnad ytterom i leken kändes jobbigt samt hur man går med i någon annans lek.

Att leka. Jag: Varför gillar du inte att leka? Har ingen att leka med

Vissa bråkar med mig

Ööö, ööö, när jag stör XX och XX (två andra barn) lek o tar deras saker. Jag: Varför gör du det? Deras lek såg rolig ut [...] ibland stör jag deras lek fast jag vill bara komma med.

När XX (ett annat barn) bestämmer att jag inte får vara med i lekana.

Av de barn som upplevde att de blev retade av andra barn, lämnade ytterom i leken eller upplevde att de hade svårt att komma med i leken frågade jag av ifall de pratade med de vuxna om händelsen samt ifall de upplevde att pedagogerna hjälpte dem vid situationen. Ett barn svarade ”nej” och viste inte riktigt varför hen inte berättade om detta till de vuxna. De andra barnen svarade ”ja” att pedagogerna hjälpte, stödde och uppmuntrade barnen att gå med i leken.

Ett barn kommenterade att det känns jobbigt med brutna rutiner och att gå till andra utrymmen än dagis utrymmet.

När man måste gö någån som man int vill gö. Jag: Kan du ge ett exempel? När man måste gå till nått annat ställe som man inte vill gå till. Jag: Vadå för ställen? Fast att man måste gå nånstans och sjunga. Jag: Varför känns det jobbigt? Jag vill gö dom vanliga rutinerna.

Jag ställde också en fråga ifall barnen trivs på sina daghem, med denna fråga ville jag få fram hur barnen upplever att vara på daghemmet. Alla barn svarade att de trivs på daghemmet.

5.2 Barnens upplevelser om delaktighet och inflytande på daghemmet

Med nästa fråga ville jag få veta ifall barnen känner sig delaktiga på daghemmet och ifall de anser att de kan inflyta på daghemmet. Under intervjun använde jag mig av orden bestämma/göra beslut eftersom dessa ord hade jag märkt att barnen och pedagogerna använde på daghemmet och jag kopplade dessa ord till barnens upplevelse av delaktighet och inflytande på daghemmet. Jag ställde också en fråga gällande kommunikationen mellan barnen och pedagogerna på daghemmet. Främst ifall barnen tyckte att de

fick en chans att berätta vad de ville eller inte ville göra på daghemmet, ifall deras önskemål togs i beaktande samt ifall barnen upplevde att pedagogerna brukade lyssna på dem. Denna fråga hade jag med eftersom delaktighet och inflytande inte enbart handlar om att göra beslut.

När jag frågade av barnen ifall de får vara med och bestämma/göra beslut om verksamheten på daghemmet blev det lite olika svar på frågan. Ett barn upplevde att hen får bestämma och vara delaktig på daghemmet. Några barn svarade att de får bestämma om leken samt i leken. Ett barn kommenterade att hen får bestämma om vilken lek hen skall leka men att hen inte alltid får leka den leken eftersom andra barn också vill använda samma leksaker.

Jo, om vad jag vill göra och om lekarna.

Om lekar Jag: Får du leka det du vill tillräckligt ofta? Nej jag får int Jag: Varför det? Andra barn vill också leka med klossarna.

Två barn svarade att de inte får vara delaktiga på daghemmet eftersom det är andra barn som bestämmer i leken.

Int så super mycket [...] lite i lekar. Fast XX eller XX (två andra barn) bestämmer

Nej, XX (ett annat barn) bestämmer. Jag: Hur känns det då? Int så bra. Vi gör aldrig på mitt sätt.

Största delen av barnen upplevde att det är pedagogerna som bestämmer och fattar alla beslut om verksamheten på daghemmet. De upplevde att pedagogerna och barn aldrig planerar något tillsammans samt att pedagogerna bestämmer lite för mycket.

Men vuxna bestämmer allt [...]De bestämmer lite för mycke.

Nästan alla barn svarade att de brukade säga till pedagogerna då de vill eller inte vill göra något och nästan alla barn upplevde att pedagogerna lyssnade på dem och att deras önskemål beaktas. Ett barn kommenterade att det känns skrämmande att tala om för pedagogerna ifall hen är av en annan åsikt. Medan ett barn tyckte att pedagogerna inte brukade lyssna på hen då hen försökte berätta något.

Nää [...] Vill inte säga. Tycker int om att säga, tycker det är skrämmande.

Vuxna lyssnar int så ofta. Jag: Hur vet du det? - Ja pratar och säger många gånger och dom pratar ba me varandra.

5.3 Barnens drömdagis

Jag ställde även en fråga om hur barnens dröm dagis skulle se ut och detta var min avslutande fråga. Denna fråga tog jag med för jag ville jämföra ifall barnens dröm daghem skilde sig mycket från det ”riktiga” daghemmet samt ifall barnen ännu hade någonting kvar som de ville berätta om sina daghem till mig. Svaren på denna fråga var mycket olika.

Ett barn kommenterade att hen inte skulle ändra på någonting medan vissa barn kommenterade att de inte skulle finnas vuxna på daghemmet. Ett barn kommenterade att man bara skulle få busa på dagis samt att daghemmet mera skulle påminna om en skola. Några barn kommenterade att det skulle finnas mera material som pysselsaker och leksaker på daghemmet. Vissa barn kommenterade att man skulle hela dagen leka speciella lekar med kompisar. Två barn nämnde att man bara skulle ha roligt och göra roliga saker på deras drömdagis. Ett barn nämnde också att hen skulle bestämma om vad som skulle göras på daghemmet inte pedagogerna.

6 ANALYS

I min analys kopplar jag min teori från teoretiska referensramen och tidigare forskning till mitt resultat från intervjuerna.

Lek är en central del av barns meningsskapande eftersom i leken skapar och erfar barnen en värld av mening med specifika förutsättningar och värden. (Johansson & Pramling Samuelsson 2006 s. 16) Inom den småbarnspedagogiska verksamheten skall leken ha en central roll eftersom leken främjar barnens utveckling, lärande och välbefinnande. Barn lär sig genom leken på samma gång som leken ger barnet glädje och välbehag. (Utbildningsstyrelsen 2016 s. 38- 39) Nästan alla barn som jag intervjuade nämnde att det bästa med daghemmet var att få leka, det var bara ett barn som kommenterade att

hen inte gillade att leka och orsaken till detta berodde på att barnet upplevde att hen inte hade någon att leka med.

Kragh-Muller och Isbell (2010 s. 26) tar upp i sin forskning att barn som upplever att de har vänner på daghemmet också har en större möjlighet att njuta av daghemmet. Dessa barn har också en större möjlighet att utveckla sociala kompetenser och att bli mer självständig som individ, än de barn som upplever att de inte har goda kamratrelationer på daghemmet. (Kragh-Muller & Isbell 2010 s, 26) I mitt resultat kom det fram att barnen tyckte att goda kompisrelationer var viktigt. Barnen ansåg att leken var meningsfull och främst då de lekte tillsammans med en eller flera kamrater. Att bli accepterade av kamrater var viktigt för dem. Barnen tyckte att det var jobbigt på daghemmet då de blev retad av andra barn eller lämnade ytterom i leken. Upplevelsen att man inte hade någon att leka med kändes också jobbigt.

Under mina intervjuer med barnen pratade vi mycket om leken. Även om pedagogernas närvaro i leken. I grunden för planen för småbarnspedagogik nämns det att personalens fysiska och psykiska närvaro i leken stödjer barnens kommunikation mellan varandra samt förebygger konfliktsituationer. Därför är det viktigt att personalen inom småbarnspedagogen handleder och stödjer barns lek genom att själva vara med i den eller handleda den utanför leken. (Utbildningsstyrelsen 2016 s. 38- 39) Vid mitt resultat kom det fram att pedagogerna hjälpte barnen att lösa konflikter som uppstod i leken, främst då man blev lämnad ytterom i leken. Det kom även fram att pedagogerna brukade vara med i leken och leka med barnen.

Kragh-Muller och Isbell (2010 s. 18) nämner i sin forskning att barn kan uppleva vuxna som för kontrollerande och att de ändrar för mycket på leken då de deltar i barns lek. Barnen i deras studie ansåg också att vuxna inte kunde engagera sig i fantasi lekar. Barnen gillade dock att vuxna lekte med dem då de inte hade någon annat barn att leka med. (Kragh-Muller & Isbell 2010 s. 18) Detta kom även upp i mitt resultat vid diskussion om leken. Ett barn kommenterade att hen brukade leka med en vuxen då hen inte har någon annan att leka med, men att det inte var lika roligt att leka med en vuxen som med ett barn eftersom de vuxna inte förstod hur barnet menade.

I grunden för planen för småbarnspedagogik står det också att barn skall ges möjlighet till musik, konst och fysisk aktivitet eftersom när barn får uppleva och uttrycka konst

främjas barns lärande, sociala färdigheter och positiva självbild. Genom att uttrycka sig visuellt lär sig barnet att iakttä och tolka olika bilder. Barnets sunda uppväxt, utveckling inom sociala färdigheter, lärande och välbefinnande stärks också genom fysisk aktivitet. Personalen skall uppmuntra barn att regelbundet vara ute, leka och röra på sig på många olika sätt. (Utbildningsstyrelsen 2016 42- 47) Detta tyckte också barnen som deltog i min intervju att var meningsfullt, vissa barn nämnde att de gillade att få pyssla, rita, sjunga och röra på sig.

Det är viktigt att barnen gillar den fysiska miljön och materialet som finns på daghemmet eftersom miljön, leksaker och utrustning har en stark koppling till barns positiva upplevelser av dagvården och välbefinnandet. (Beate et al. 2015 s. 923) Lärmiljöerna har också som uppgift att stödja barnens utveckling, lärande och kommunikation. (Utbildningsstyrelsen 2016 s. 31) Detta kom även fram i min forskning. Alla barn gillade daghemmets utrymmen och materialet som fanns på daghemmet, ett barn kommenterade att det borde finnas mera leksaker på daghemmet. Vid kategorin ”Dröm dagis” kom det även upp att det borde finnas mera pysselsaker på daghemmet.

Beate et al. (2015 s. 927- 928) skriver i sin forskning att förutom att barnen gillar miljön och materialet som finns på daghemmet måste barnen också få använda rummen och materialet fritt på eget initiativ. I min forskning kom det fram att pedagogerna begränsade barnen vid att använda vissa material, främst då leksakerna. Orsaken till detta berodde på att andra barn också ville leka med samma leksaker och vid dessa situationer kunde det uppstå olika konflikter.

Reglerna kan även uppstå som ett hinder för barnets meningsskapande. (Arnér 2006 s. 53) Jag frågade även barnen ifall de får göra den aktivitet de gillar bäst tillräckligt ofta på daghemmet. Störta delen av barnen svarade ”ja” medan några barn svarade ”nej”. Ett barn berättade att favorit leken är att leka med flygplan och att hen brukar fråga av pedagogerna ifall hen skulle få leka med flygplanen men att pedagogerna alltid ger ett nekande svar, orsaken varför pedagogerna alltid ger ett nekande svar var oklart. Ett annat barn kommenterade att pyssel är hens favorit aktivitet och att hen gärna skulle pyssla mera än vad hen får. Orsaken till varför hen inte får pyssla tillräckligt ofta på daghemmet var också oklart. Vehkalahti (2007 s. 51) skriver att barn avskyr och överträder oftast sådana regler som de inte förstår orsaken till, därför är det viktigt att pedagogerna

förklarar till barnen varför man gör vissa saker på ett visst sätt. Det är också lättare för barn att följa och förstå reglers innebörda ifall pedagogerna satt upp reglerna tillsammans med barnen. (Vehkalahti 2007 s. 51)

Rutiner har också en stor roll inom daghem eftersom rutiner skapar en trygghet för barnen. (Markström 2007 s. 92) Regler och rutiner används också för att strukturera dagen men rutiner och regler kan vara ett stort hinder för barns möjlighet till delaktighet och inflytande. (Johannesen & Sandvik 2009 s. 45- 52) Vid min diskussion med barnen pratade vi inte så mycket om regler och rutiner samt ifall barnen upplevde detta som ett hinder i deras lek, delaktighet eller initiativtagande. Ett barn nämnde dock att rutiner är väldigt viktigt för hen eftersom rutiner skapar en viss trygghetskänsla för barnet.

Delaktighet betyder att barn är inkluderade och har möjlighet att delta i beslut som berör dem, samt att barnen är medvetna om att deras handlingar tas i beaktande. Det är viktigt att barnens handlingar och idéer respekteras och synliggörs samt påverkar deras vardag på någon sätt. (Venninen et al. 2013 s. 211- 212) Att aktivt och på ett ansvarsfullt sätt kunna delta och påverka lägger grunden för en demokratisk framtid och därför skall barnens initiativtagande möjliggöras. Barnen skall också få planera, genomföra och utvärdera den pedagogiska verksamheten tillsammans med personalen (Utbildningsstyrelsen 2016 s. 24- 25) I mitt resultat gällande barns upplevelse om delaktighet och inflytande på daghemmet kom det fram att de flesta barn upplevde att de i viss mån kunde vara delaktiga och göra beslut i leken. Annars upplevde barnen att det var pedagogerna som fattade alla beslut och att barnen sällan gjorde något beslut tillsammans med pedagogerna. Några barn upplevde att de ibland kunde påverka en situation efter att de sagt sina önskemål.

Men som Johannesen och Sandvik (2009 s. 28- 33) skriver så handlar rätten till delaktighet och inflytande inte bara om vem som får bestämma eller om att få sin vilja igenom. Delaktighet och inflytande handlar också om att alla är en del av en gemenskap var man lyssnar på varandra, visar respekt gentemot varandra och att alla är inkluderade. Barn skall inte heller ta lika mycket ansvar som pedagogerna på daghemmet, ansvaret skall alltid ligga hos pedagogerna (Johannesen och Sandvik 2009 s. 28- 33) I mitt resultat kom det fram att nästan alla barn upplevde att de kunde kommunicera med pedagogerna gällande daghemmets aktiviteter och att pedagogerna till viss mån lyssnade

och tog deras önskemål i beaktande. Ett barn kommenterade att det känns skrämmande att tala om för pedagogerna ifall hen är av en annan åsikt. Medan ett barn tyckte att pedagogerna inte brukade lyssna på hen då hen försökte berätta något.

Det är mycket viktigt att pedagogerna lyssnar på barnen, vilket nästan alla barn upplevde att pedagogerna gjorde på daghemmet. Kragh-Muller och Isbell (2010 s. 27) samt Beate et al. (2015 s. 927- 928) tar upp att det är viktigt att pedagogerna lyssnar på vad barnen har att säga om sina daghem för att man kan använda den information man fått för att sedan jobba mot en dagvård av hög kvalitet. Genom att lyssna på barns perspektiv lär sig pedagogerna om barnets olika intressen och vad som motiverar varje barn, detta är viktigt med tanke på barnens läranden. Den information som barnen ger pedagogerna kan sedan användas vid planeringen av dagvårdsverksamheten. (Kragh-Muller & Isbell 2010 s. 27)

7 DISKUSSION

I min diskussion diskuterar jag val av metod och analys samt mitt resultat och mina frågeställningar. Jag ger även ett förslag på fortsatt forskning.

7.1 Metoddiskussion

Jag är nöjd med den metodval jag valde med tanke på mitt syfte och mina forskningsfrågor. Att intervjua barn var minsann inte lätt främst för att det var så mycket att lägga på minnet före intervjuerna skulle ske. Jag funderade först på att göra observationer men eftersom mitt examensarbete handlar om barns perspektiv, barns delaktighet och inflytande valde jag att intervjua barnen som gick på daghemmet. Genom intervjuerna kunde jag bättre lyfta fram barns perspektiv och låta barnens röster bli hörda. Fördelen med att göra en intervju var också den att jag fick en möjlighet att samtala med barnen i lugn och ro.

Som jag tog upp tidigare i min metod, vilket bl.a. Johansson (2003) skriver, kräver det av forskaren att lära sig känna barnet och att bli accepterade av barnet man skall inter-

vjua för att intervjun skall bli så bra som möjligt. Barnen som jag intervjuade var bekant med mig från tidigare eftersom jag gjorde mina intervjuer på min praktik plats. Det var väldigt viktigt för mig att barnen kände mig från tidigare både för att intervjuerna skulle bli så bra som möjligt samt för att jag inte skulle framstå som en okänd skrämmande vuxen i barnens ögon vilket det också finns en risk för att det sker. Cederborg (2000) nämner hur viktigt det är att miljön känns trygg och barnanpassad så att barnen inte känner sig hotade eller i fara under intervjun. Mina intervjuer skedde på daghemstid i daghemmets utrymmen, vilket var bra eftersom miljön var både barnanpassad, trygg och bekant för barnen.

Jag är nöjd över beslutet jag gjorde med att först observerade barnen i olika tillfällen före jag höll mina intervjuer. Genom observationerna fick jag en bild av barnens kommunikationsförmåga samt deras ordförråd och genom detta kunde jag förbereda intervjuerna så bra som möjligt för att sedan bemöta varje barn individuellt. Föreståndaren på Marias Asyl gav mig även goda tips och råd gällande vilka barn jag skulle intervjuas, därför är jag nöjd över att jag valde ut mina intervjupersoner tillsammans med hen. Eftersom det var en ganska stor skillnad mellan barnens åldrar fanns det en tydlig skillnad på barnens sätt att kommunicera och jag märkte snabbt att vissa barn behövde god tid på sig för att svara på frågorna och funderade noggrant ut sina svar. Detta skriver bl. a. (Cederborg 2000) om och jag var förberedd på att det ibland kan uppstå en tystnad under intervjuer med barn samt att jag skulle ge barnen den tid de behövde och inte gissa mig fram till svaret, vilket jag också gjorde. Under intervjuerna med barnen la jag snabbt märke till att barnen var ivriga och samtalande gärna med mig om sitt daghem.

Eftersom barnen kände mig och kanske t.o.m. såg mig som en av deras ”dagis vuxna” kan det vara att vissa barn valde att förfina sina berättelser. Därför skulle det ha varit intressant att också intervjuas barn från ett annat daghem för att sedan kunna jämföra likheter och skillnader i barnens svar. Med flera intervjupersoner skulle jag också kunnat få ett bredare perspektiv på barnens upplevelser om daghemmet de går på. Min tanke var först att intervjuas barn från två olika daghem men eftersom det skulle ha varit väldigt tidskrävande att lära känna barnen från det andra daghemmet och p.g.a. att mina intervjuer på Marias Asyl blev så lyckade var jag nöjd med det resultat jag fick.

Jag ville att min intervju skulle vara så öppen som möjligt var barnen fritt skulle få berätta om sina daghem utan att jag styrde intervjuerna för mycket, men eftersom jag ville undersöka specifikt om några teman valde jag i förväg ut några teman som jag ville samtala med barnen om. Mina teman handlade om barns perspektiv på meningsfullhet, delaktighet och inflytande, alltså mina "röda trådar" genom hela examensarbetet. För att känna mig bättre förberedd och för att undvika att ställa för ledande frågor till barnen valde jag att i förväg formulera några frågor. Jag märkte i efterhand att det var vissa svar/kommentarer som jag gärna ville att barnet skulle ha fördjupa sig mer i. Här skulle jag kunnat ställa mer följdfrågor till barnen men då skulle det varit en risk att jag skulle ha styrt barnens svar för mycket genom att av misstag ställt för ledande frågor vilket skulle ha kunnat leda till att barnens svar då skulle ha blivit felaktiga.

Efter att mina intervjuer hade ägt rum började jag analysera data. Det första steget var dokumentation. Dokumentationen blev och bestå av en text av ordagrann information som uppkommit på ljudupptagaren. Dokumentationen innehöll även vem jag intervjuat, åldern på barnet samt hur lång tid intervjun tog. Att skriva dokumentationen var en tidskrävande process eftersom jag fick gå igenom texten och innehållet som uppkommit på ljudupptagaren flera gånger. Men jag var nöjd över att jag hade använt mig av en ljudupptagare eftersom hela min koncentrera gick inte till det att jag skrev anteckningar under intervjutillfället utan jag kunde koncentrera mig på barnet. Med hjälp av ljudupptagaren fick jag också ordagranna citat som jag kunde använda i mitt examensarbete.

Nästa steg i min analys var att kategorisera. Eftersom jag hade valt ut några teman på förhand var det mycket lättare att börja kategorisera den information som uppkommit under intervjuerna och för att sedan placera in de citat som passade in i rätt kategori. Detta gjorde jag med hjälp av en tabell var jag på ena sidan hade mina kategorier och på andra sidan de citat som passade in med rätt kategori. Med hjälp av tabellen var det lätt att gå vidare till nästa steg vilket bestod av att göra en tabell vilket innehöll hur många gånger ett visst tema hade nämnts. Detta gjorde att jag fick en större överblick om vad barnen tyckte att var meningsfullt/meningslöst samt hur många som upplevde att de fick vara delaktiga och inflyta på sina daghem. Eftersom jag hade intervjuat så få barn valde jag att skriva mitt resultat till en mer löpande text på basis av citaten samt undvika att nämna antal eftersom det skulle ha varit en risk att man skulle ha känt igen vissa barn vilket skulle ha stridit emot mina etiska aspekter. Till sist återvände jag till min teore-

tiska referensram och tidigare forskning för att koppla mitt resultat till teori. Denna bit var ganska lätt eftersom mycket som kom fram under mina intervjuer hade även tagits upp i min teori bit.

7.2 Resultatdiskussion

Syftet med mitt arbete var att få en bild av barns perspektiv på en meningsfull verksamhet på daghemmet de går på samt barns perspektiv på deras möjlighet till delaktighet och inflytande. För att uppnå syftet valde jag att ställa följande frågeställningar: Hur ser en meningsfull daghemsverksamhet ut ur barns perspektiv? På vilket sätt får barn vara delaktiga och ha inflytande på sina daghem? Jag är nöjd med mina frågeställningar eftersom de är både omfattande och breda på samma gång. Under intervjuerna med barnen gjorde jag frågeställningarna mer konkreta och tydliga.

Under intervjun med barnen frågade jag vad de tyckte att var det bästa med daghemmet samt vad de tyckte att var jobbigt med daghemmet. Med dessa frågor ville jag få fram vad barnen ansåg att var meningsfullt samt mindre meningsfullt på daghemmet. Det blev klart för mig att det som barnen ansåg att var meningsfullt på daghemmet var leken och goda kamratrelationer. Leken och kamratrelationer togs upp av varje barn vid olika tillfällen trots att jag inte hade en skild fråga om leken eller kamratrelationer i min intervjuguide. Andra aktiviteter som barnen upplevde att var meningsfulla var att pyssla, rita, sjunga och röra på sig.

För att få en syn på barnens upplevelser om delaktighet och inflytande på daghemmet valde jag att använda ordet bestämma eller fatta beslut. Jag valde att använda dessa ord, trots att delaktighet och inflytande inte enbart handlar om att få göra olika val, eftersom jag hade lagt märke till att detta var det ordet barnen använde då de ville delta eller påverka. Vid denna fråga kom det upp lite olika svar. Största delen av barnen tyckte att det var pedagogerna som gjorde alla beslut samt att barnen och pedagogerna sällan gjorde några beslut tillsammans. Vissa barn ansåg att de kunde göra val i leken, medan andra barn tyckte att de inte ens i leken kunde göra val för det var andra barn som fattade alla beslut.

Delaktighet och inflytande handlar inte bara om att få bestämma eller att få sin vilja igenom utan det handlar om att alla är en del av en gemenskap där man lyssnar på

varandra, visar respekt gentemot varandra och alla är inkluderade. Därför frågade jag under min intervju ifall barnen brukar säga till då de vill eller inte vill göra något samt ifall de upplever att de vuxna brukar lyssna på dem. Nästan alla barn gav bejakande svar till denna fråga. Vilket glädjer mig eftersom den information barnet ger om daghemmet kan man sedan använda för att jobba mot en dagvård av hög kvalitet samt kombinera barns perspektiv med den pedagogiska verksamheten.

7.3 Förslag på fortsatt forskning

Jag har några förslag om fortsatt forskning. Man skulle kunna forska vidare var barn skulle ges möjligheten att få vara mer delaktiga och kunna inflyta vid själva planeringen och utförande av den pedagogiska verksamheten. Här skulle observation och intervju kunna vara en möjlig metod. Det skulle också vara intressant att forska kring yngre barns perspektiv på en meningsfull verksamhet, delaktighet och inflytande. Här skulle man kunna kombinera olika metoder som exempel intervju och observation för att sedan kunna jämföra ens egna observationer om delaktighet och inflytande med barns perspektiv.

KÄLLOR

Almqvist, Jonas; Kronlid, David; Quennerstedt, Mikael; Öhman, Johan; Öhman, Marie & Östman, Leif. 2008, Pragmatiska studier av meningsskapande. *Tidskrift utgiven av Utbildning & Demokrati*, vol 17, nr 3, s. 11–24

Arnér, Elisabeth. 2006, *Barns inflytande i förskolan – problem eller möjlighet för de vuxna?* 110 s. Tillgänglig: <http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:716104/FULLTEXT01.pdf> Hämtad: 19.3.2018

Arnér, Elisabeth & Tallgren, Britt. 2006, *Barns syn på vuxna – att komma nära barns perspektiv*. Lund: Studentlitteratur, 140 s.

Barnkonventionen 1989. FN:s konvention om barnets rättigheter. Tillgänglig: <https://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:rXrt0brStagJ:https://unicef-porthos-production.s3.amazonaws.com/barnkonventionen-i-sin-helhet.pdf+&cd=4&hl=fi&ct=clnk&gl=fi> Hämtad: 19.3.2018

Beate, Ellen; Sandseter, Hansen & Seland, Monica. 2015, Children's Experience of Activities and Participation and their Subjective Well-Being in Norwegian Early Childhood Education and Care Institutions. *Child Indicators Research*. Vol. 9, nr 4.

Cederbor, Ann-Christin. 2000, *Barn-intervjuer. Vägledning vid utredningsarbete*. Falköping: Liber AB, 160 s.

Einarsdóttir, Johanna. 2002, Children's accounts of the transition from preschool to elementary school. *Tidskrift utgiven av Barn*, nr 4, s. 49–72

Emilson, Anette. 2007, Young children's influence in preschool. *International Journal of Early Childhood*. Vol. 39, nr 1, s. 11- 38

Holmsen, Merete. 2007, *Samtalsbilder och teckningar – samtal med barn i svåra situationer*. Lund: Studentlitteratur, 208 s.

Jacobsen, Dag Ingvar. 2007, *Förståelse, beskrivning och förklaring: introduktion till samhällsvetenskaplig metod för hälsovård och socialt arbete*. Lund: Studentlitteratur, 316 s.

- Jacobsen, Dag Ingvar. 2012, *Förståelse, beskrivning och förklaring: introduktion till samhällsvetenskaplig metod för hälsovård och socialt arbete*. 2 uppl. Lund: Studentlitteratur, 327 s.
- Johannesen, Nina & Sandvik, Ninni. 2009, *Små barns delaktighet och inflytande – några perspektiv*. Stockholm: Liber AB, 116 s.
- Johansson, Eva. 2003, *Att närma sig barns perspektiv – Forskares och pedagogers möten med barns perspektiv*. Tillgänglig: http://www.ped.gu.se/pedfo/pdf-filer/johansson_e.pdf Hämtad: 19.3.2018
- Johansson, Eva & Pramling Samuelsson, Ingrid. 2003, *Barns perspektiv och barnperspektiv i pedagogisk forskning och praxis*. Tillgänglig: <http://journals.lub.lu.se/index.php/pfs/article/viewFile/7937/6991> Hämtad 19.3.2018
- Johansson, Eva & Pramling Samuelsson, Ingrid. 2006, *Lek och läroplan. Möten mellan barn och lärare i förskola och skola*. Göteborg: Göteborgs universitet, 223 s.
- Kragh-Muller, Grethe & Isbell, Rebecca. 2010, *Children's perspectives on their everyday lives in child care in two cultures: Denmark and the United States*. Tillgänglig: <http://link.springer.com/article/10.1007/s10643-010-0434-9> Hämtad: 16.3.2018
- Kvale, Steiner & Brinkmann, Svend. 2009, *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur, 370 s.
- Lag om småbarnspedagogik 1.19.1973/36, Finlands författningssamling. Tillgänglig: Finlex [http://www.finlex.fi/sv/laki/ajantasa/1973/19730036?search\[type\]=pika&search\[pika\]=barndagv%C3%A5rd](http://www.finlex.fi/sv/laki/ajantasa/1973/19730036?search[type]=pika&search[pika]=barndagv%C3%A5rd) hämtad: 19.3.2018
- Lantz, Annika. 2013, *Intervjumetodik*, 3 uppl., Lund: Studentlitteratur, 173 s.
- Markström, Ann-Marie. 2007, *Att förstå förskolan – Vardagslivets institutionella ansikten*. Lund: Studentlitteratur, 236 s.
- Madsen, Bent. 2006, Socialpedagogik. *Integration och inklusion i det moderna samhället*, Lund: Studentlitteratur AB, 300 s.
- Molin, Marin; Gustavsson, Anders & Hermansson, Hans-Erik. 2008, *Meningsskapande och delaktighet. Om vår tids socialpedagogik*, Göteborg: Bokförlaget Daidalos AB, 264 s.

Utbildningsstyrelsen, *Grunden för planen för småbarnspedagogik*, 2016. Tammerfors: Grano Oy, s. 63

Pramling Samuelsson, Ingrid & Sheridan, Sonja. 2003, Delaktighet som värdering och pedagogik. *Pedagogisk Forskning i Sverige*. nr 1-2, s. 70-84.

Qvarsell, Birgitta. 2003, *Barns perspektiv och mänskliga rättigheter Godhetsmaximering eller kunskapsbildning?* Tillgänglig: <http://journals.lub.lu.se/index.php/pfs/article/view/7945/6999>
Hämtad: 19.3.2018

Stiftelsen Sedmigradsky. 2016. Tillgänglig: <http://www.sedmigradsky.fi/> Hämtad: 19.3.2018

Vehkalahti, Reetta. 2008, *Trygga barn – stärk barnets självkänsla med lekar och aktiviteter*, Helsingfors: Lastenkeskus, 101 s.

Venninen, Tuulikki; Leinonen, Jonna; Lipponen Lasse & Ojala Mikko. 2013, Supporting children's participation in Finnish child care centers. *Early Childhood Educ J* s. 211-218.

Øvreeide, Haldor. 2010, *Samtal med barn*. 3:e uppl. Lund: Studentlitteratur, 256 s.

BILAGA 1

Intervjuguide

1. Vad brukar ni göra på dagis?
2. Vad är det bästa med dagis?
3. När kan det kännas jobbigt på dagis?
4. När får du vara med och bestämma eller göra beslut på dagis?
5. Brukar du berätta till de vuxna när du vill/inte vill göra något samt upplever du att de vuxna lyssnar på dig då?
6. Hur skulle ditt drömdagis se ut?

BILAGA 2

Forskningslov

Bästa mottagare,

Vi är fyra Socionomstuderande från Yrkeshögskolan Arcada i Helsingfors som skriver tre olika examensarbeten. Med detta meddelande ansöker vi om forskningslov för våra undersökningar. Som bilagor bifogas forskningsplanerna. Detta är del 1 av 2, del 2 kommer när Cecilia Yrjans och Matilda Högnabba har fått sin plan klar.

Det första arbetet skrivs av Matilda Skogberg och syftet med hennes arbete är att utreda och förstå vad det är som bidrar till föräldrarnas känsla av delaktighet på daghem. Metoden som används är skriftliga berättelser, alltså blanketter där föräldrarna med egna ord får skriva en berättelse om en situation där de känt sig delaktiga. Undersökningen kommer att utföras på X. (Se bilaga 1)

Det andra arbetet skrivs av Michaela Liljeblad. Syftet är att lyfta fram varför det är viktigt att barnen får vara delaktiga på sitt daghem också vid planeringen av daghemsverksamheten, samt barnens perspektiv på hur en meningsfull dag skall se ut på ett daghem. Metoden är en kvalitativ forskningsintervju och det är barnen på Marias Asyl och Munksnäs småbarnsskola som skall intervjuas. (Se bilaga 2)

Det tredje arbetet skrivs av Cecilia Yrjans och Matilda Högnabba. Syftet med deras arbete är att jämföra matsituationen på dagis med matsituationerna hemma, alltså ta reda på hur stora skillnader är eller om det överhuvudtaget uppkommer stora skillnader. Som metod används öppna skriftliga intervjuer som skickas till både personal och föräldrar. Denna undersökning kommer att utföras på X.

Etiken kommer att beaktas under alla intervjuer och de kommer att vara frivilliga, anonyma och behandlas konfidentiellt. Vi kommer att återge resultaten korrekt men ingen kommer att kunna kännas igen. Föräldrarna kommer att få information om undersökningen och materialet förstörs när arbete är godkänt.

Vid frågor eller om mera information önskas så kontakta:

Matilda Skogberg

Tel:

E-post:

Matilda Högnabba

Tel:

E-post:

Cecilia Yrjans

Tel:

E-post

Michaela Liljeblad

Tel:

E-post

Handledare

Carina Kiukas

carina.kiukas[a]arcada.fi

Bettina Brantberg – Ahlfors

bettina.brantberg-ahlfors[a]arcada.fi

Sökandes underskrift:

Ort och datum

Underskrift och namnförtydligande

Ort och datum

Underskrift och namnförtydligande

Ort och datum

Underskrift och namnförtydligande

Ort och datum

Underskrift och namnförtydligande

Forskningslov beviljas av:

Ort och datum

Underskrift och namnförtydligande

BILAGA 3

Informationsbrev till vårdnadshavarna

Bästa vårdnadshavare,

Mitt namn är Michaela Liljeblad jag studerar inom det sociala området vid yrkeshögskolan Arcada i Helsingfors. Jag håller på att skriva mitt slutarbete vilket är ett beställningsarbete av Stiftelsen Sedmigradsky. Arbetet handlar om hur en meningsfull dag ser ut på ett daghem ur ett barns perspektiv. Jag vill speciellt lyfta fram barns perspektiv på daghemmet de går på samt varför det är viktigt att barn skall få vara delaktiga på sina daghem.

Jag kommer att intervjua barn på daghemmet Marias Asyl och Munknäs småbarnsskola, intervjuerna kommer att ske under april månad i daghemmets utrymmen. Jag har fått lov av enhetschefen och föreståndarna på daghemmen Marias Asyl och Munknäs småbarnsskola att hålla intervjuerna men jag ber nu om lov av er vårdnadshavare att få intervjua ert barn. Intervjuerna kommer att vara frivilliga och det material jag får in kommer att behandlas konfidentiellt, allt material kommer även att förstöras när mitt arbete är godkänt. Barnets identitet kommer att förbli anonym.

Som handledare fungerar Bettina Brantberg-Ahlfors, lektor inom det sociala området vid yrkeshögskolan Arcada, e-post bettina.brantberg-ahlfors@arcada.fi

Med vänliga hälsningar

Michaela Liljeblad

E-post: